

DİL NEHRİ

Çağdas Edebiyat Dergisi
Çağdas Edebiyat Dergisi

SAYI 2 MAYIS-HAZİRAN 2023

*Edebiyatımızda İlk Edgar Allan Poe Çevirileri
İzmir Kitap Fuarı "Köksal Engür'ü Kaybettik"
Hep Çocuk Kaldı Ülkü Tamer
Aptallık Üstüne Zeka Oyunları*

ŞİİR-ÇEVİRİ ŞİİR

Ayfer Yurdakul
Aysel Karaatlı
Burak Bayülgen
Bülent Güldal
Halim Yazıcı
Hilmi Haşal
İsa Hacıhasanoğlu
Muhammet Çelik
Mücahit Aygören
Onur Belli
Rıdvan Yıldız
Sencer Başat
Volkan Hacıoğlu
Bülent Elitok-O. Paz
Volkan Hacıoğlu-Auden
Zeliha Aypek-Browning

ÖYKÜ

Bengül Alkan
H. İhsan Sönmez
Salim Nizam
Yayla Boztaş Karsan

DENEMELER-YAZILAR

Ayşe Meltem
Barış Erdoğan
Özlem Çallı
Bülent Bulut
Bünyamin Tan
Gülşen Ersan
Günnur Berber

Fotoğraflar

Ali Hikmet Varlık
Aslı Biçen
Cansaran Kızıldaş
Şair Hüseyin Peker
Mücahit Aygören
Özlem Kılıç

Foto ve Resimlerle

Gülgün Çankaya

İÇİNDEKİLER

İlk sayımız için ne dediler?	4
Rüyası Uysal Çocuk-Hilmi Haşal	5
İnsana Dair-Yayla Boztaş Karsan	6
Eksik Bir Şey Var-Halim Yazıcı	9
Aptallık Üstüne Zeka Oyunları-Barış Erdoğan	10
Şiire Dair-Gülşen Ersan	11
Hermetik-Burak Bayülgen	12
Berberim Beni Öldü Sanıyor-Volkan Hacıoğlu	13
Unutulmayacak Suskun Sayfa-Rıdvan Yıldız	15
Unutmayacağım-Özlem Çallı	16
Boş Sayfa-Bülent Güldal	17
Köprü/The Bridge-Bülent Elitok/Octavio Paz	17
Yâren-Özlem Çallı	18
Şair Muhteşem Anne, Şiir Mükemmel Çocuk-Mücahit Aygören	19
Edebiyatımızda İlk Edgar Allan Poe Çevirileri-Bünyamin Tan	21
Portekiz Soneleri/Sonnets Portugais-Zeliha Aypek/Elizabeth Barrett Browning	26
Pembe-Bengül Alkan	27
Cenaze Hüznü/Funeral Blues-Volkan Hacıoğlu/Wysten Hugh Auden	30
KanrevanMaraş Sivas-Sencer Başat	32
Hep Çocuk Kaldı Ülkü Tamer-Ayşe Meltem	33
Haikular 2-Mücahit Aygören	37
Küçüğüm-İsa Hacıhasanoğlu	39
Yumurta-Salim Nizam	40
Haikular 1, 3-Mücahit Aygören	42
Şiire Dair-Bülent Bulut	43
Annelik Makamı-Ayfer Yurdakul	44
Kar Çukuru-H.İhsan Sönmez	45
Göğsüne Yakın Tut Sıcaklığımı-Aysel Karaatlı	48
Tiyatro ve Köksal Engür-Özlem Çallı	49
Alsancak'ta Bir Akşam-Onur Belli	51
Taç Utangaçlığı-Muhammet Çelik	52
25. İzmir Kitap Fuarı-Günnur Berber	53

Fotoğraflar ve Çizimler

Ali Hikmet Varlık.....	8
Özlem Kılıç.....	12
Cansaran Kızıldaş.....	14, 29
Gülgün Çankaya.....	20, 38, 47
Hüseyin Peker.....	25
Aslı Biçen.....	42, 48
Mücahit Aygören.....	55

ŞEHİR DESTEKÇİLERİMİZ

İSTANBUL: CANSARAN KIZILTAŞ

ANKARA: ASLI KARATAŞ

İZMİR: BÜLENT BULUT

BURSA: HİLMİ HAŞAL

ANTALYA Merkez: NADİR DEMİR

Muratpaşa-Kepez: FAZLI YALÇIN

KONYA: AYŞE MELTEM

SAMSUN: BENGÜL ALKAN

ESKİŞEHİR: OSMAN ÖZENBAŞ

BALIKESİR Merkez:

TÜRKAN GÖKGÜL

Edremit Körfezi:

BÜLENT GÜLDAL

MUĞLA Marmaris: HALİM YAZICI

AYDIN Kuşadası-Söke:

ÖZLEM ÇALLI

Bakü-AZERBAYCAN:

RAMİL ZEYNALOV

Strasbourg-FRANSA:

ZELİHA AYPEK

Şehir destekçilerimiz dergiyi paylaşır, edebiyatseverlere tanıtır, eser üreten kişileri yönlendirir, reklam bulup pay alabilir; istedikleri yer, kişi ve zaman...

KÜNYE:

EDİTÖR VE TASARIMCISI:

MÜCAHİT AYGÖREN

ŞİİR DESTEKÇİSİ:

BÜLENT GÜLDAL

ÖYKÜ DESTEKÇİSİ:

VİCDAN EFE

DENEME DESTEKÇİSİ:

BARIŞ ERDOĞAN

İletişim ve gönderi adresi:

mucahit-aygoren@dilnehri.com

Her hakkı saklıdır. Yazıların sorumluluğu yazarına aittir. Kaynak gösterilip alıntı yapılabilir.

Kapak Resmi:

Van Gogh-Kafe Terasta Gece

Kaynak Gösterilmeyen Resim ve Fotoğraflar: Pinterest

İLK SAYIMIZ İÇİN NE DEDİLER?

-Böyle özverili dergileri severim ben çünkü ben de oralardan geldim, dergi çıkarmak nedir bilirim. **Gülümser Çankaya**

-Teşekkürler ilginize ve emeğinize. **Gonca Özmen**

-Derginin akışı iyi ilerliyor. Dolu bir içerik olmuş. Okuması keyifli bir dergi olmuş. Fotoğraf benim için özel bir kavram olduğu için yer verilmesine sevindim. Hasan Ulaş şiirini sevdim. Baki Hocanın modern fablını da çok beğendim. Bence her yaştan okuyucuya hitap ediyor dergi. Edebiyatın ve sanatın işlevselliğini getirdi aklıma. **Esra Ünal Sağlık**

-Uğurlu olmasını diliyorum derginin. Umarım uzun soluklu olsun. **Dilek Özkan**

-Kutluyorum sonsuz başarılar diliyorum... Edebiyatımızın mutfağı olan dergiler çoğalsın hep. Renklerimiz çoğalsın, tablo daha da çok renklensin... **Kemal Kantar**

-“Deli Deliden Hoşlanır” Gönenli arkadaşına bravo. Dergi şık olmuş. **Hüseyin Peker**

-Merhaba Mücahit Bey, Dil Nehri dergisinin uzun soluklu olması dileklerimle sizi kutlarım.

Sencer Başat

-Dergiye emek verenler arasında değerli yazın dostlarının adını görmek heyecan verici. Severek okuyanı bol olsun. Bu zamanda büyük cesaret. Kutluyorum...

Gülşen Ersan

-Merhabalar değerli kardeşim. Paylaşım yaptım, yapıyorum. Eşe dosta ulaşsın. Telefonda da gönder. İletişim ağımız genişlesin. Bu hafta içinde yeni bir şiirimi iletirim. Sağlık, huzur dileklerimle. Sevgiyle... **Bülent Güldal**

-Yüzlerce sayıya ulaşması dileğiyle. Emeğinize sağlık. İyi Çalışmalar dilerim.

Muhammet Çelik

-İyi geceler Mücahit Bey. Çok teşekkürler harika...

Semra Eldeş Kaymak

-Merhaba Mücahit Bey. Çok teşekkür ederim. Ellerinize sağlık. Hayırlı olsun. Hep güzelleşsin sitemiz. **Özlem Çallı**

RÜYASI UYSAL ÇOCUK

Doğduğum güne alkış kuşları gelmemiş
otuz kuş kanadı silmiş göğün köpüğünü
çiseleyen düş esnim katre giz şerbeti mi
bilemedim ne değdi zamanın boşluğuna
nice yakarsam ah, annem için az sayılır

yağmurun sisindeki arz iksiriydi, ân içre
andımdır; uğruna yıkacağım gökdelenleri
adadım işitip gördüğüm, kokladığım tene
ne kadar yaşasam, annem için az sayılır

gayrı dünler okyanusu, saydam geçtiğim
dirim zemheride sınırmış kendini, artık
gelse güneş diyorum, parlasa ışın kılıcı
kalbime yazılı vade boyu sesim, tutamak
yaşamış bulunduğum yıllara teşekkür izi
annesine giden çocuk gibi gitsem akışına

kendimde ne kadar ölsem az annem için
sonsuzluk ötesi sanrı gezginiyim, naçar
bağışlasam diyorum, ormanları, ovaları
annem okşasa uysal oğlunu, suskun taşı
yosun saçlarındaki kumralı rüzgâr eliyle

iyilik; rüyası uysal çocuğun anladığı, arşa
yükselse uzaya, kötülük karanlığını aşsa
yansam da şu çığır uğruna külü gül bilir
rüyası uzun çocuk olur, sarılırım anneme
sıkılırsa ruhum, şefkatli bağrına sığınırım
otuz kuşun koynunda diner suskunluğum.

Hilmi Haşal

Bursa, Ocak 2023

Elinde piyango biletleriyle, katlanmış küçük bir sehpa taşıyan adam, otobüs tam hareket etmek üzereyken yetişti. Oturacak yer aranırken sürücünün arka koltuğundaki yaşlı adamın yanına yerleşmeye karar verdi.

Yaşlı adam yanına oturan yeni yolcuyu merakla incelerken kulağına iyice yaklaşip muzip bir tonda “*Merhaba şans dağıtıcı*” dedi. Piyangocu hafif bir tebessümle selâmı aldı, yol boyunca sürece arkadaşlık böylece başladı.

Piyangocunun yanına oturduğu adam bulut gibi beyaz saçlıydı. Yüzündeki derin çizgiler, iyice küçülmüş gözlerinin sevimli bakışıyla yok oluyor, onu daha genç gösteriyordu.

Yeni yolcuya dönüp neşeyle;

“Biliyor musun benim çok param var sende. Her yılbaşı bilet alırdım ama bir kere olsun ikramiye çıkmadı bana.”

“Şans beyim, ne diyebilirim!”

“Emekli misin? Öyle benzer ki bu senin asıl işin değil!”.

“Daha önce evrak memurluğu, çaycılık yaptım. Emekli oldum, çalışmaya devam. Nasıl olsa bir gün iş bizi istemeyecek. O zaman otururuz.”

“Bak benden sana bir nasihat; hayatı bohçalama. Benim anam çok tutumlu, bire beş katan, çalışkan bir kadındı. Babamdan önce öldü. Ölümünden beş ay sonra babam evlendi. Yeni kadın anamın kıyamadığı her şeyi öyle bir güzel kullandı ki ablamla benim içimiz yandı. Hele sırtında, annemin “Bir yere giderken giyerim” deyip sakladığı gezmelik mantosunu görünce haksız olduğumuzu bile bile kadına düşman kesildik.

Oysa suç anamındı, yaşamayı esirgedi kendinden. Ben onun gibi yapmayacağım dedim, her günümü zamanında yaşadım. Et bulursam et yedim, bulamadığımda peynir ekmek yedim, su içtim. Bir şey biriktirmeden yaşadım. Başımı sokacak küçücük bir evimiz oldu o kadar. Çocuklarımı okuttum. Kendi yaşamlarını kurdular. Ne ben onlara muhtacım ne onlar bana. Yaşam çilesini saran el gün geçtikçe yumağını büyütüyor. Çilenin son ucunu yumağa doladığında işimiz bitecek...”

“Doğru dersin beyim, yaşam ipimizi düğümleyip duruyoruz. Düğüm tutmazsa ne olacağı belli... Yaşam çok ilginç, öyle şeylere tanık oluyorsun ki, sorma gitsin. Bir gün adamın biri epeyce kararsız kalarak bir bilet seçti. İki gün sonra geldi ‘Abi be, ben bu bileti değiştireceğim!’ dedi. Kırmadım, tamam dedim, başka bir tane aldı gitti. Onun geri verdiği bilete ikramiye çıkmasın mı? Adam alı al moru mor çıkıp geldi, ilk biletin numarasını yazmışmış meğer. Ağladı, küfretti; neymiş ‘Hiç satılan bilet geri alınır mıymış? Suç benimmiş, biletini değiştirmeseydim şimdi zenginmiş... Geri almasaydım, o zaman kim bilir ne edepsizlik yapacaktı!’

“Bak densize yaa! Böylesini de hiç duymamıştım, dedi yaşlı adam. “Dinle dostum! İşim olsun olmasın, ben her gün otobüs yolculuğu yaparım. Değişik duraklarda iner, bilmediğim yerleri gezer, yanımdakilerle ahbaplık ederim. İnsanlara dair öyle hikâyeler duyarım, görürüm ki aklın şaşar.

İki adam kırk yıllık tanış gibi başlarını birbirine yaklaştırmış, tam yeni bir konuya başlıyordu ki acı bir fren sesiyle otobüs aniden durdu. Ayaktaki birkaç yolcu öne kadar savrulup yere düştü. Bağırışmalar birbirine karışırken sürücü kapıyı açıp aşağıya indi. Çarptığı; sağ çamurluğu, kapısı iyice yamulmuş, tamponu yere düşmüş, son model kırmızı spor arabayı gördü.

Özentili giyimiyle dikkat çeken yirmili yaşlardaki delikanlı, hırçın davranışlarla sağa sola yürüyor, cep telefonu ile bir yerleri arıyor, el kol hareketleriyle, bağırarak sürücüyü azarlıyordu. Oysa gencin yanlış bir dönüşle otobüsün yoluna girdiği, hatalı olduğu çok belirgindi. Sürücü, yolcularını diğer otobüslere yönlendirirken kaza yeri anında meraklı kalabalığıyla dolmuştu.

Kırmızı arabanın sürücüsü yerinde duramıyor, kısa, havalı voltalar atarak haksızlığa uğramış tavrını sürdürüyordu. Tam bu sırada yolun kenarındaki yeşillik alanda oynayan bir kedi yavrusu kalabalığa doğru geldi. Bir iki kişinin yanında durdu, başını okşayanların bacalarına süründü, sonra havalı delikanlıya yöneldi. Tam küçücük başını ona sürtmek üzere uzatmışken:

“Defol git aptal hayvan, seninle mi uğraşacağım şimdi!” bağırtısı bir tekmeye yavruya yapıştı. Acı bir miyavlamayla top gibi çimenlerin üstüne yuvarlandı. Ayağa kalktı, yalpalayarak yeşil çitlerin arasında kayboldu.

Olay yerine gelen trafik polisi, kazanın oluş şekliyle ilgili rapor tutmaya çalışırken yola devam etmeyen piyangocu ve yaşlı adam hemen yakındaki parkta kanepeye oturmuş olayı izliyorlardı.

Biraz sonra olay yerine, yanından geçen diğer araçlara tepeden bakacak kadar yüksek, camları içini göstermeyen, son model siyah bir araba geldi. Sürücüsü indi, koşarak arka kapıyı açtı. Bir düğmeye basarak indirdi otomatik merdiveni. Meraklı kalabalığın gözleri, bu kez yeni gelen arabaya çevrildi.

Filmlerdeki yavaş çekim sahneler benzer şekilde önce bir ayak göründü kapıda. Zorlukla basamağa ulaşan küçük ayağın yanına diğeri yavaşça indi. Bir metre elli santim boylarında, kısacık kollu, siyah gözlüklü, dik durmak için göğsünü öne çıkaran, kocaman arabanın yanında daha da küçük görünen bir adam indi aşağıya. İki tarafa yalpalayarak polislerin yanına geldi. Görebilmek için başını arkaya devirip polisin yüzüne bakarken:

“Olay nedir memur bey?” diye sordu. Polisin anlattıklarını dinledi... Onu görünce bütün öfkesi dinen, sönmüş bir balon gibi içine çekilen delikanlıya döndü. “Nedir senden çektiğim, bu kaçınıcı araba oldu? Eğ ulan başını” dedi. Delikanlı, yüzü sapsarı, sesi kesilmiş; neredeyse iki büklüm olarak başını öfkeli adamın önüne uzattı.

“Defol git ulan, seninle mi uğraşacağım şimdi?” bağırtısı; adamın o küçücük elleri ayaklarıyla oğlunun kafasına indirip kaldırdığı darbelere karıştı.

Bilge adam piyangocuya baktı, başını sallayıp elini onun dizine vurarak:

“Gördün mü şans dağıtıcı dostum, al sana bir daha hiçbir yerde göremeyeceğin insana dair bir hikâye daha?” dedi.

Yayla Boztaş Karsan

ALİ HİKMET VARLIK

Eksik Bir Şey Var

*sabahları gözünü açtığında
başının ucunda bir zeytin ağacı yoksa*

*aynaya baktığında bir kuş vaktinde
masallar anlatmıyorsa güvercinler ellerine*

*sığla ağaçlarıyla seksek oynayan sincaplara
okuyacak şiirler bulamıyorsan*

*bir gün batımında ağacın ruhuna
anlatacak bir öykün yoksa*

*eksik bir şey var demektir
ellerinizin renginde.*

Halim Yazıcı

Aptallığın komedisi güldürmez ama trajedisi düşündürür.

Aptallık, ahmaklık, eblehlik... Aklın zirvesini bulandıran üç cevher! Aptallıkla kurnazlığı başgöz etmişler, çocuklarının her hücrelerinde zırdeliliğe rastlanmış. Kolay değil bunlardan kurtulmak. Kurnazlığın beş para etmediğini gördüm de güldüm diyen Ovidius haklı çıkıyor.

Bir kere bulaşmayagörsün aptallık/ ahmaklık, döşeği kalın konuksever oluverir. Eskiler ahmaklığı eblehlik diye nitelerdi. Hele belli bir yaşa ayak basılmışsa. O aptallık Suriyeli köle Killinikos'un bulduğu Rum ateşinden (suda da yanmayı sürdüren kızgın kömür, kükürt ve zift karışımı bir şeymiş, diğer adı grejuva) daha sargın... Gerçi Sabahattin Ali, "*Dünyanın en basit, en zavallı, hatta en ahmak adamı bile, insanı hayretten hayrete düşürecek ne müthiş ve karışık bir ruha mâliktir!*" sözüyle ahmakları teselli eder.

Ha, Cicero'nun çevresi bunaklarla, aptallık madalyasıyla övünen "hafif akıllı" insanlarla doluymuş. Aptallık da kademe kademe... Tanpınar'ın Huzur'undakiler, Sahnenin Dışındakiler'dekiler...

"Bu anı tutması lazımdı; fakat bir üçüncü şey daha vardı; havadisini o tarzda vermeliydi ki, Mümtaz bütün ahmaklığına rağmen -Yarabbim, ne kadar aptaldı ve böyle bir aptalı nasıl sevmişti?- kendisini sevdiğini, derhal teselliye hazır olduğunu anlasın. Fakat kafasına hiçbir şey, hiçbir fikir gelmiyordu. Sadece Mümtaz'a bakıp, dişlerinin ucu ile gülüyordu." (Huzur s.40)

Peki ahmaklığın ölçüsü olur mu? Olur, bal gibi olur. Bizim Hebenneka (anlam olarak kısa boylu) öyle biri. TDK'nin "hebenneka"tanımı şöyle: "...ahmaklığıyla ün kazanmış Yezid adlı bir Arap'ın lakâbından... ahmak olduğu halde kendini zeki ve becerikli sanan (kimse)."

Hebenneka kendini ancak külâhıyla tanıyan, hatta külâhını başkasının başında gördüğü zaman o kişiyi kendisi sanan bir ahmak. Güç sarhoşluğundan yoksun demek ki...

Bir hırsız Hebenneka'nın pabuçlarını çalmış, komşular görüp haber vermişler:

-Hırsız şu tarafa gidiyordu, ayakkabıların da elindeydi.

Hebenneka hemen ayaklarına bakmış:

-Çok şükür, ayaklarım yerinde.

Deliliğin üst derecesi Althusser, madalyası Nietzsche.

İmparatorluğun son yıllarıdır. Çok insan sıraya girmiş delilik için. Araya ülke genelinde tanınmış delileri, çılgınları (Nefi ve Fehîm gibi) koymaya çalışanlar olur, reddedilir. Ben deliliğin ve aptallığın kapısını çalmadım, yoksa binlerce mecnun ve meczup, milyonlarca divane karşımıza dikilirdi. Belki de kapısını çalmışlığımız olmuştur da farkına varmamışızdır.

Kim olduğumu merak edenlere söyleyeyim: Erasmus'un Deliliğe Övgüsü'nde bilge olarak yaşamını sürdüren deli. Gün oldu Kral Lear'le özdeşleştim; delilerin/ deliliğin yardımıyla gerçeğe kavuştum. Sema etmeye başlamışım ki ardımsıra gelene, "*Delilik zincirini sakın ayağımdan çözme!*" diyen Mevlâna ruhuna sığınmışım. Çağlar önce yaşayıp da Antik Roma'nın en ünlü hekimi, en ünlü filozofu Bergamalı Galenos'a muayene olsaydık defterim erken dürülürdü. Hastalarınca ardından davul çalınan Mazhar Osman'ın konuğu olsaydık, "*Kendini tedavi eden doktorun hastası ahmak olur.*" sözünü duyardım.

Dostlarla söyleşirken, gösteriş budalasısın, diyeni iki kulağımla duyunca kalakalmıştım. Bugün ciddi ciddi zekâ katsayımın düşüklüğünden kuşkulandım. Oysa kuşku, aklın varlığına işaretler. Arada kaldım. Bir meyhaneye sığınınca Metin Eloğlu türküsü söylemeye başladım: "*Delilik edilir, edilmez değil; / Yalan da söylenir bazı bazı... / Ama, şu kancıklığa ne buyrulur?*"

Bir dâhi aptal rolüne soyunabilir, oysa bir aptal dâhileşemez.

Richard Feynman, "*Eğitimi asla zeka ile karıştırmayın. Doktora yapabilirsiniz, ama bu sizin aptal olmadığınız anlamına gelmez.*" der. Durdum düşündüm. Gemilere yol göstermeyen deniz fenerlerinin durumu da böyle midir? Her pişmanlık sonrası aptallığıma doymayayım demek mi? Ya çok zeki de bile bile aptallık rolünde ise... İşte en tehlikeli zekâ. Zekânın ve aptallığın harman edilmesi... Korkuyorum aptallığımı başkalarına bulaştırırım diye. Keşke zekâ da bulaşan bir şey olsaydı. Her gün dua edenden papaz olmadığına göre...

Seçim sizin, geçim onların... İki oda... Birinde iki aptal, hiç kavga etmeden yaşadılar, günü gelince dışarı çıktılar. Diğer odada iki dâhi. Her gün kavga ettiler, hiçbir zaman özgürlüklerine kavuşamadılar.

Başgardıyan kendi demir parmaklığını boyar.

"Sen aptalsın, derdi bir tanıdığım, bir boy aynası taşıyorsun, başkalarına tutmadığın gibi kendine bile bakmıyorsun." Doğru söylüyordu ama beni tanısaydı başka bir sıfat bulurdu. Ben kendimi başkalarında görüyordum, buluyordum. Başkalarının defterlerini karıştırmak, saygısızlıktı. Cibrân'ın dediği gibi, "*Kendini tanıdığın ölçüde başkalarını yargılayabilirsin. De bana hangimiz günahkâr, hangimiz masum*" Galiba ben fotoğraf çekenim, insanı teşrih –detaylı inceleme- masasına yatıran değilim. Zola'nın, Hüseyin Rahmi'nin yaptıkları insanı deşmekti. Oysa insan biriciktir. Biricikliğiyle kendini zirveye taşıdığı gibi bencilliğiyle de kendi çukurunu açabilendir.

Küfrün kalesine bayrak dikmedim ama kaleyi yerle bir etmeyi çok istedim. Artık aynayı geceleri taşıyorum.

Barış Erdoğan

Şiir mülkiyetsizdir. O, her nerede olursa olsun aşk ve barış için tetiktedir.

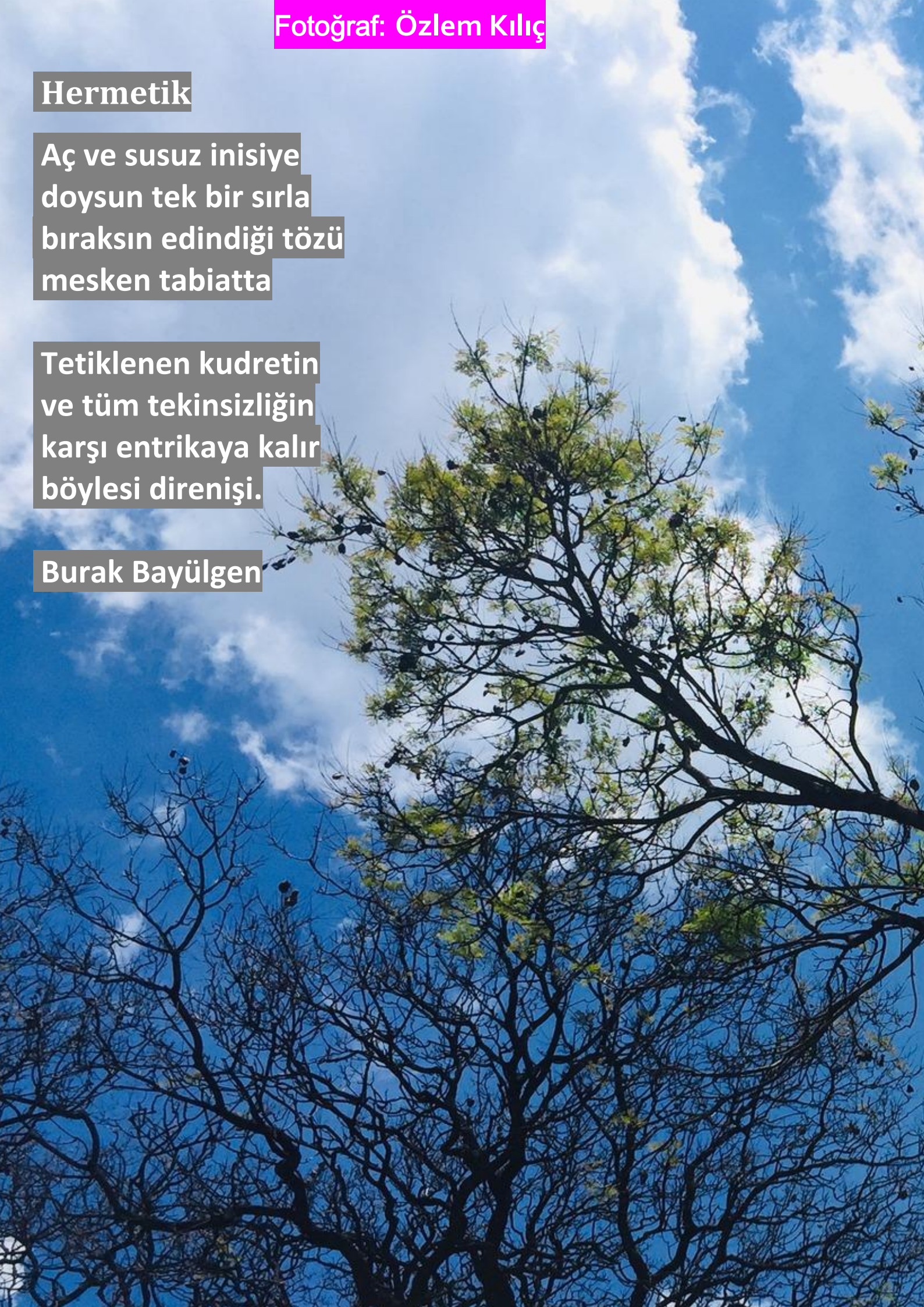
Gülşen Ersan

Hermetik

Aç ve susuz inisiye
doysun tek bir sırda
bıraksın edindiğı tözü
mesken tabiatta

Tetiklenen kudretin
ve tüm tekinsizliğin
karşı entrikaya kalır
böylesi direnişi.

Burak Bayülgen

BERBERİM BENİ ÖLDÜ SANIYOR (*)

Berberim beni öldü sanıyor, —
Yıllar var ki gitmedim tıraş olmaya
O zamandan bu zamana hiç durmadan
Gürültüyle uzayan saçlarımda
Bir tarih gizli, mağlubiyetlerin tarihi.

Berberim beni öldü sanıyor, —
İnönü muharebelerini anlatırdı hararetle
Duvardaki kitaplığında Lamartine'in
Osmanlı İmparatorluğu Tarihi
Kapının yanında bir çiviye asılı akordeon..

*"Kimi beni övdü, kimi yerd;
Bir yandan düşkünlüğüme gülerken
Bir yandan da herkesi tıraş ettim.
Sonunda usturanın yararlı kazancını
Kalemin boş onuruna yeğledim."* (†)

Berberim beni öldü sanıyor, —
Asker tıraşımı da o yapmıştı yirmi beşimde
Damat tıraşıma özenmişti otuzumda
Yanı başında koltukta oturduğum halde
İç içe geçen sonsuzluk aynasından bakardı.

Berberim beni öldü sanıyor, —
Belki de ben onun yaşadığını düşünüyorum
Dükkânın yağmurlu camekânından
Her daim şehrin telâşı görünürdü —
Kesilen saçların yere dökülen yalnızlığında.

Volkan Hacıoğlu

(*) Kompozisyonuna 2023 Kış'ında başladığım "Berberim Beni Öldü Sanıyor" adlı yeni şiirimini rötuşlarını Mart 2023 tarihinde tamamladım. Pierre Beaumarchais'nin 1773 tarihli Sevil Berberi adlı piyesinin birinci perdesinin sonunda Figaro'nun edebiyat, sanat ve tiyatro dünyasına dair meşhur eleştirel ve felsefi tiradından bir pasajın da yer aldığı şiir, kişisel izlenimlerden hareketle gündelik hayatın içindeki pratik bir gerçekliği 'saçların uzadığı zaman ve mekân' metaforu bağlamında temel bir varoluş sorunsalına dönüştürüyor.

Görsel: Figaro'nun Harlequin kostümü ve maskesi ile rol aldığı Sevil Berberi piyesinin on dokuzuncu yüzyıldaki temsilinden bir sahnenin tasvir edildiği anonim resim..

(†) Pierre Augustine Caron de Beaumarchais, *Sevil Berberi*; yahut, *Nafile Tedbir*, I. Perde, i. Sahne, Tercüme: İlhan Ertuğ, Cumhuriyet Dünya Klâsikleri Dizisi, Yayına Hazırlayan: Egemen Berköz, Ekim 1999, s. 22.

Foto: Cansaran Kızıltaş/İstanbul

Unutulmayacak Suskun Sayfa

Zaman satılmaya başladı sessizlik adına
Acılar şahit...

Mesut, sesini uzattı
Kuşu bir güzel öptü
Kuş suyunu içti sevincini göğsüne uzatarak
Yarası gülümserse uçar bir kuş

Mesut kederini uzattı
Ah bilseler kaç çürük kent orada
Yaşam ihtimali az değil ölmekten
Dağlar acıyla kaplansa da
Sabahına bir mum yak ayakta ölenlerin

Mesut, yüzünü uzattı
Aklında değildi o saatte hiçbir gül
Uzakları bilmez çiçeklerle büyüyen çocuklar
Oyunlarda koşarlar sadece
Bir dalın yüreğine konan sevgi kuşları

Mesut, elini uzattı
Susmuştu, çöl bacaklı gece
Nefesine konan taş sesine indi
Kalbini gömüp oraya, elini tuttu yavrusunun
Gölgesiz kalır çocuğu ölen baba
Acılar şahit...

Rıdvan Yıldız

Şubat 2023

Arama kurtarma ekibindekileri, enkazdaki sahibinin olduğu yere götürmek için, ayakları altında dolanan kediyi;

Gözlüklerini kaybedenlere bedava gözlük dağıtan gözlükçüleri;

Enkazdan çıkan çiçek sepeti notunu: “ Özür dilerim sevgilim, beni affet”

Ekmek verilen köpeğin enkazı patileriyle kazıp, ekmeği enkaz altındaki sahibine vermeye çalışmasını;

Yıkılan duvarda sapasağlam duran Atatürk fotoğrafını;

Enkazdan çıkarılan insanlara sevinenlerin sözcüklerine takılanları;

Eğitimin en gerektiği zamanda, ilk başta elimizden alınmasını;

4 trans depremzedenin araçlara alınmamasını;

Alman kurtarma ekininin iki kelime de olsa Türkçe öğrenme çabasını;

Sadece 256 kişinin yaşadığı Samos’un Agathonisi köyünden bir kamyonet dolusu çıkan yardımı;

Kravatı olmadığı için “sayın” denmeyen, yardım etmeye çalışan insanları;

1999'dan beri onca zaman ders alamadığımızı;

Ders almayı bir türlü beceremediğimizi;

Hiç tanımadığı insanlara evini açan ötekileri ve öteki olduğunu hissettirmeyenleri;

Meksika’dan gelen o siyah kurtarma köpeğini;

Bir cadde boyunca esnafın tüm haftalık gelirini bağışlamasını;

Bir düvesini satan, bir yorganını sırtında taşıyan, evindeki sobasını taşıyan o muhteşem kadınları;

En sevdiği oyuncakları, en sevdiği montunu ve en sevdiği şekerleri depremdeki çocuklarla paylaşan minikleri;

Enkaz altından çıkarken bile gülümseyerek çıkan insanları;

Günlere, saatlere, dakikalara rağmen yaşamaya sevdalı yürekleri;

Canhıraş, uykusuz, tüm yüreğiyle sadece yardım etmek isteyen o güzel yürekleri...

Unutmayacağım!

Türk milletinin ve tüm dünyanın azmini de hep hatırlayacağım! **Özlem Çallı**

BOŞ SAYFA

Masada Nisan, fesleğen ve şarap
gökkubbenin kucağında
ay'ın hilâl hali vardı

Huzura dayadı alnını
sesinden akan ırmağın
kumsalına uzandı dağ

Poyraz dilli bir akşam
yaz desenli eteğiyle
salınarak geçiyor kumsaldan

Sesinde gül kokusu
yaz bağının şarabı
uzaklardan bakan gözleri var

Uğultular içinde
akşamdan kalma başım

Sabahın saçlarında
ters rüzgârlar esiyor

Küpüne zarar bir öfke
yaz yolunu kirletiyor

Divanına uzanıp yalnızlığın
ölü taklidi yapıyorum

Ezelden gelen yolcu
usulca sokuluyor
divandaki yerine

Ömrümün boş sayfasına
sıcak harfler döküyor
öpülesi elleriyle

The Bridge

Between now and now,
between I am and you are,
the word bridge.

Entering it
You enter yourself:
The world connects
And closes like a ring.

From one bank to another,
there is always
a body stretched:
a rainbow.
I'll sleep bene at hits arches.

Octavio Paz

KÖPRÜ

Şimdi ve şimdi
arasında,
ben ve sen arasında,
söz köprü.

Girersin
kendine gidersin:
birleşir dünya
ve bir yüzük gibi kapanır.

Bir banktan diğerine
daima vardır
uzanan birileri:
bir gökkuşağı.
Kemerlerinin altında
uyuyacağım.

YÂREN

Pavese demiş; "Artık kaya ol, dalga değil!" Yar sözcüğüne biz de kaya demişiz. Kaya gibi sağlam, kaya gibi vefalı, kaya gibi güçlü. Unutmayan, sadık, gönlünü kırmayan. Gelmiş bir "en" eklemiş yar'a. Olmuş: "Yâren..." Dost, arkadaş, yakın. "Genişlik ve kaya" bir arada. Olmuş adı Yâren. Nice şaire, nice sanatçıya ilham da olmuş. Birliğe davet için yaşlı, özel gereksinimli, gazi ve şehit projelerine de. Bir projenin adı çok gösterişli olsun demişler. İsmine Âşık Veysel Yılı'nda, yani 2023'te, "Yâren Projesi" demişler. Gönlünün güzelliği ile nicelerinin sevgisini kazanmayı bilmiş Âşık Veysel ve Yâren. Böyle ihtişamlı bazı isimler.

Sessiz dostlarımızın da isimleri var. Sadece bizim yok. Bazıları belki de sessizliğinde mayalıyor isimlerini ve sonuna kadar hak ediyor.

Bir Leylek gelmiş, on iki yıl önce. On iki yıldır her yıl gelmiş. Bu yıl da geldi Yâren Leylek.

Leylek, göçtür. Leylek, uçarken umuttur. Leylek, yeni görülecek yerlerin de habercisidir aynı zamanda. Göç, umut, haberci diyenlerin kulağına fısıldadı usulca. Leylek, aynı zamanda vefâdır!

ŞAİR MUHTEŞEM ANNE, ŞİİR MÜKEMMEL ÇOCUK

Şair iyi ve yürekli anne
Hakikat şiirini doğuran
Dokuz ay on gün ayarıyla
Şiiri karnında taşıyan
İlham rahmiyle
Dünyaya uğurlayan

Acılarla tecrübelenip
Sevinçlerle kök salsın diye
Dünyaya gelişinde ağlasa da
Yaşarken çokça ve öldükten sonra
Muhteşem gülümseyen

Şiir iyi ve yürekli çocuk
Şairin asil sözleriyle süslü
Saçları kafiyeyle taralı
Yaralı dizlerinden öptüren
Ürpermeyen gerilim filmlerinden
Sabırdan yapılmış kumbarasında
Daima geçerli ümitler biriktiren

Şairin memesine doyması zor şiirin
Dizesi takvimsiz bayram, sonsuzun elini öper
Her günü gecesi; özgün ve bütün şiir
Âhengi güzelliğin tatlılar tatlısı dilinden...

Mücahit AYGÖREN

21.10.22

Gülşün Çantayo

Türk Edebiyatında İlk Edgar Allan Poe Çevirileri

Edgar Allan Poe (19 Ocak 1809, Boston, Massachusetts, ABD – 7 Ekim 1849, Baltimore, Maryland), ünlü Amerikalı kısa öykü yazarı, şair, eleştirmen ve editör. Morgue Sokağı Cinayetleri (1841) öyküsü, modern dedektif öyküsünü başlattı ve korku öykülerindeki atmosfer, Amerikan kurgusunda rakipsizdir. Kuzgun'u (1845) ulusal edebiyatın en tanınmış şiirleri arasında yer alır. Poe, İngiliz doğumlu aktris Elizabeth Arnold Poe ve Baltimore'dan bir aktör olan David Poe Jr.'ın oğluydu. Annesi 1811'de Richmond, Virginia'da öldükten sonra, bir Richmond tüccarı olan (muhtemelen vaftiz babası) John Allan ve onun çocuğu olmayan karısının evine götürüldü. Klasik bir eğitim alması için İskoçya ve İngiltere'ye (1815–20) gönderildi. 1826'da 11 ay boyunca Virginia Üniversitesi'ne gitti, ancak üniversitedeki kumar kayıpları, koruyucusunu o kadar kızdırdı ki devam etmesine izin vermedi ve Poe, Richmond'a döndü.

1827'de -gençlik döneminde- Byronic Şiirleri, Tamerlane ve Diğer Şiirler eserlerini yayınladığı Boston'a gitti. Yoksulluk onu Edgar A. Perry adıyla orduya katılmaya zorladı, ancak Poe'nun üvey annesinin ölümü üzerine John Allan, ordudan serbest bırakılmasını sağladı ve West Point'teki ABD Askeri Akademisi'ne atanmasına yardım etti. Daha sonra New York'a gitti ve bazıları John Keats, Percy Bysshe Shelley ve Samuel Taylor Coleridge'in etkisini gösteren birkaç şaheser içeren bir şiir kitabı çıkardı. Daha sonra hikâyeler yazmaya başladığı Baltimore'a döndü. 1835'te Richmond'da Southern Literary Messenger'ın editörü olarak yer aldı. Burada bir eleştirmen olarak ün yaptı ve henüz 13 yaşında olan genç kuzeni Virginia Clemm ile evlendi. Poe, şefkatli bir koca imajına sahipti.

Poe, içki içtiği için Richmond'daki işinden kovuldu ve New York'a gitti. Daha ileride içki hayatının musibeti haline gelecekti. Konuşma yapabilmek için bir miktar içkiye ihtiyaç duyuyordu; ama nadiren sarhoş olmasına rağmen az miktardaki içki bile çılgınca davranmasına sebebiyet verebiliyordu. Bu, Poe'nun uyuşturucu bağımlısı olduğu varsayımına yol açtı, ancak bir beyin lezyonu vardı. 1838'de New York'ta Arthur Gordon Pym'in Öyküsü adlı birçok olgusal materyali en çılgın fantezilerle birleştiren uzun bir düzyazı öyküsü yayınladı. Herman Melville'in Moby Dick'inden esinlenenlerden biri olarak kabul edilir. 1839'da Philadelphia'daki Burton's Gentleman's Magazine'in editörüydü. Buradayken doğaüstü korku hikâyeleri olan "William Wilson" ve "The Fall of the House of Usher" adlı eserlerini yazdı. Daha sonra 1839'da Poe'nun Grotesk ve Arabesk Masalları çıktı (1840 tarihli). 1840 Haziran'ında Burton's'dan istifa etti, ancak 1841'de Graham's Lady's and Gentleman's Magazine'i düzenlemek için geri döndü ve burada ilk dedektif öyküsü "The Murders in the Rue Morgue"yu yayımladı. 1843'te Philadelphia Dollar Gazetesi'nden "Altın Böcek" ve 100 \$ ödüllerini kazandı ve bu ona büyük şöhret sağladı. 1844'te New York'a döndü, Sun için "The Balloon Hoax"ı yazdı.

29 Ocak 1845 tarihli New York Mirror'da, ona bir anda ulusal ün kazandıran en ünlü şiiri "The Raven (Kuzgun)" yayımlandı. Poe daha sonra 1845'te kısa öykülerinin çoğunu yeniden yayımladığı kısa süreli haftalık Broadway Journal'ın editörü oldu. Poe'nun karısı Virginia, Ocak 1847'de öldü. Ertesi yıl, şair Sarah Helen Whitman'ı etkilemek için Providence, Rhode Island'a gitti. Kısa süren bir nişan oldu. Poe'nun Annie Richmond ve ona maddi yardımda bulunan Sarah Anna Lewis'le yakın ancak platonik bağlantıları vardı. 1848'de ayrıca, bazı eleştirmenler tarafından bir başyapıt, diğerleri tarafından saçma olarak karşılanan, evrenin aşkın bir "açıklaması" olan "Eureka"yı yayımladı. 1849'da güneye gitti, Philadelphia'da çılgınca bir hayat sürmeye başladı. Sonunda Elmira Royster ile nişanlandı. Genç bir şair olan Susan Archer Talley ile romantizm içermeyen bir ilişkisi de oldu. Poe, Eylül ayının sonlarında Richmond'dan Baltimore'a gittiğinde bazı ölüm önsezileri yaşadı. Orada öldü, ancak şimdilerde dahi içki içmekten, kalp yetmezliğinden veya diğer hangi nedenlerden dolayı öldüğü konusu belirsizdir. Baltimore'daki Westminster Presbiteryen kilisesine gömüldü.

Poe'nun eserleri, romantizmin okült ve şeytani ile olan ilişkisine çok şey borçludur. Aynı zamanda, nadiren makul kumaşları anlaşılmaz malzemelerden şekillendirme becerisini uyguladığı kendi ateşli hayallerine de çok şey borçludur. Nesnellik ve kendiliğindenlik havasıyla üretimleri, kendi hayal gücüne ve ayrıntılı bir tekniğe yakından bağlıdır. Çağdaş edebiyatın bir değerlendiricisi olarak keskin ve sağlam yargıları, bir şair olarak idealizmi ve müzikal yeteneği, bir hikâye anlatıcısı olarak dramatik sanatı, yaşamı boyunca oldukça takdir edilen, ona evrensel olarak tanınan edebiyatçılar arasında önemli bir yer sağlamıştır.

Poe'nun karakterindeki göze çarpan gerçek tuhaf bir ikiliktir. Hakkındaki çağdaş yargıların geniş farklılığı, neredeyse onda iki kişinin bir arada varlığına işaret ediyor gibi görünüyor. Sevdiklerine karşı nazik ve sadıktı. Keskin eleştirilerinin hedefi olan diğerleri, onu huzursuz ve bencil buldular ve onu prensipsizlikle suçlayacak kadar ileri gittiler. Buna sebebiyet veren şeyin, korkunç kâbuslardan mı yoksa Poe'nun dengesiz varlığında beliren korkunç mezarlık fantezilerinden mi yoksa karanlık suçların bitmek bilmeyen iç görüşünden mi olduğu sorgulanır.

Poe'nun en iyi eserlerinin çoğu korku ve üzüntüyle ilgilidir. Shakespeare ve Alexander Pope'a hayrandı. Poe'nun zihni düşünüldüğünde, dualite daha da çarpıcıdır. Bir yandan idealist ve vizyonerdı. İdeal arzusu hem kalp hem de hayal gücüydü. Kadınların güzelliğine ve tatlılığına olan duyarlılığı, en dokunaklı sözlerine ("To Helen," "Annabel Lee", "Eulalie", "To One in Paradise") "Ligeia" ve "Eleonora"daki güzelliğe ve sevgiye yönelik tam tonlu düzyazılarına ilham verdi. "İsrafel" de hayal gücü onu maddi dünyadan alıp bir hayal dünyasına taşıdı. Bu Pythian ruh hali, özellikle hayatının son yıllarının karakteristik özelliğiydi.

Daha genel olarak, "The Valley of Unrest," "Lenore," "The Raven," "For Annie," ve "Ulalume" gibi öykülerinde ve şiirlerinde, ortak deneyim evreninden tanıdık kaçış biçimi şöyleydi: ürkütücü düşünceler, dürtüler veya korkular. Bu malzemelerden ölüm hikâyeleri olan "The Fall of the House of Usher," "The Masque of the Red Death," "The Facts in the Case of M. Valdemar," "The Premature Burial," "The Oval Portrait" and "Shadow"u yazdı. Suç öyküleri "Berenice", "The Black Cat", "William Wilson", "The Imp of the Perverse", "The Cask of Amontillado," ve "The Tell-Tale Heart"i yazdı. Hayatta kalma maceralarından bahsettiği öyküleri "Ligeia", "Morella", "Metzengerstein" ve ölümle ilgili öyküleri "The Assignment," ve "The Man of the Crowd"u yazdı. "The Pit and the Pendulum" insanın sinirlerini titreten öykülerinden biri olup dehası dünyada kısa zamanda tanındı. Gerçekte, onun Fransız edebiyatındaki rolü şiirsel bir ana model ve eleştiri rehberi olmasıydı. Fransız Sembolizmi, onu "The Philosophy of Composition"ına dayanıyordu ve örneklerini saf şiir teorisini oluşturmak için kullandılar.

Edgar Allan Poe, Türk edebiyatında da tanınmış, sevilmiş isimlerden biridir. Bilhassa saf şiir anlayışı çerçevesinde eserler veren ve Sembolizm akımının mensubu olan Yahya Kemal Beyatlı ve Ahmet Hamdi Tanpınar gibi isimlerin de Poe okuru olduğu bilinir. Onun Fransız Sembolizmine ilham olan şiir ve hayal dünyası, saf şiir anlayışıyla şiir yazan şairlerimizi oldukça etkilemiştir. Bu etkinin yanı sıra Poe'nun şöhreti onun bazı küçük hikâyelerinin çevrilmesine de sebep olmuştur.

Yaptığımız taramalarda Poe'dan çevrilen ve Arap harfli Türkçe metinler olan kısa hikâyeler de bulunmaktadır. Tespit edebildiğimiz hikâyeleri tarih sırasına göre şöyle listeleyebiliriz:

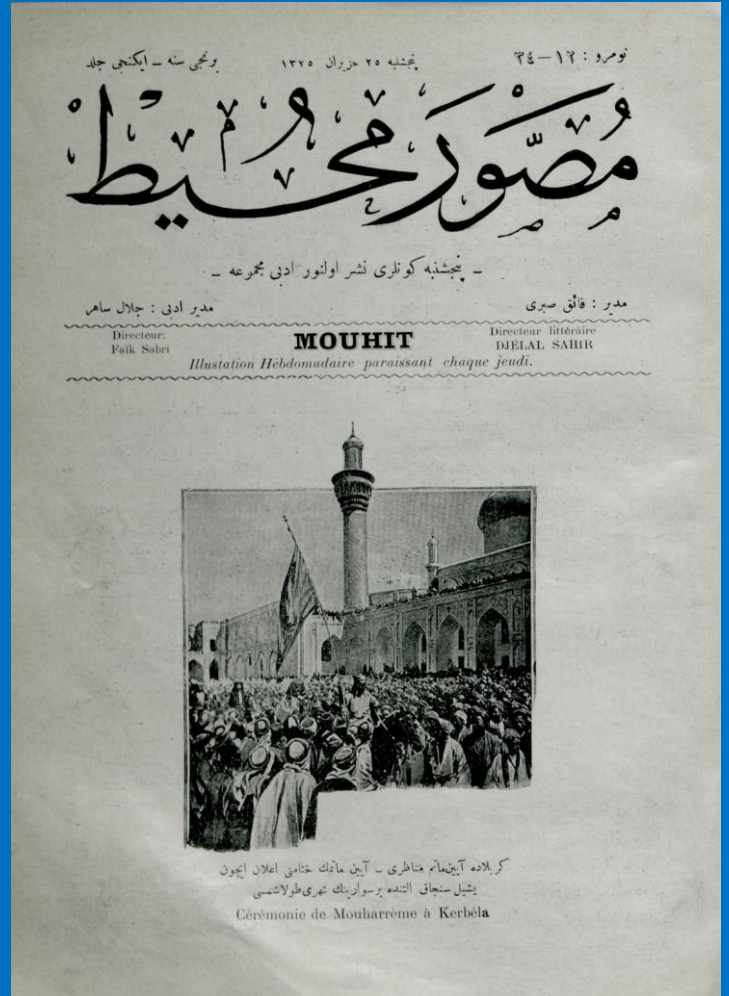
- 1) Kuyu ve Rakkas, emeği geçen: Avni, Hayat Mecmuası, cilt: I, sayı: 3, , Ankara, 16 Kanunuevvel 1926, sayfa: 57-58.
- 2) Kuyu ve Rakkas, Hayat Mecmuası, cilt: I, sayı: 4, Ankara, 23 Kanunuevvel 1926, sayfa: 79-80.
- 3) Kuyu ve Rakkas, Hayat Mecmuası, cilt: I, sayı: 5, Ankara, 30 Kanunuevvel 1926, sayfa: 99.
- 4) Kuyu ve Rakkas, Hayat Mecmuası, cilt: I, sayı: 6, Ankara, 6 Kanunusani 1927, sayfa: 118-119.
- 5) Kuyu ve Rakkas, Hayat Mecmuası, cilt: I, sayı: 7, Ankara, 13 Kanunusani 1927, sayfa: 140.
- 6) Münafık Kalb, çeviren: Niyazi Hüsnü, İctihad, cilt: XXIII, sayı: 245, İstanbul, 01 Şubat 1928, sayfa: 4680-4683.
- 7) Perili Ada, çeviren: Bedreddin, İctihad, cilt: XXIII, sayı: 248, İstanbul, 15 Mart 1928, sayfa: 4733-4734.

İlk çevirilerden metin örnekleriyle Poe hikâyelerinden kesitler:

Karga

Korkunç bir yarı gece, zayıf ve bitap unutulmuş bir âleme ait malamal (dopdolu) garaip (gariplikler), tuhaf bir kitap üstünde düşünüyordum ve yorgunluktan başım devriliyordu. Birden bire birisi yavaşça kapıya vurmuş, yavaşça odamın kapısına vurmuş gibi hafif bir gürültü oldu. Kendi kendime: Bir misafir olacak, dedim. Odamın kapısına vuruyor işte o kadar, başka asla bir şey değil, asla...

Ah iyice hatırlıyorum. Dondurucu eylül ayı idi. Sobamın her muhtazır (can çekişen) odunu yere sarıh gölgesini seriyordu. Şiddetle sabah olmasını istiyordum. Beyhude yere kitaplarımla kederimi unutmağa uğraşmıştım. Kaybettiğim "Lenore"um için kederimi... Şimdi meleklerin "Lenore" tesmiye ettikleri (adını verdikleri) münevver, kıymettar genç kız için ki artık bu dünyada ismi asla yad olunmayacaktı, asla... (sayfa 365'ten)

Musavver Muhit'in
"Karga" metnine yer verilen sayısı

Bazı Portre

Lâkin bu hareketin hiç de ummadığım bir neticesi vardı. Şamdandaki bir sürü mumun ışığı şimdi, evvelce karyolanın ayaklarından birinin koyu gölgesinde kalmış bir yeri aydınlattı. Böylece kuvvetli ışıktâ, evvelce hiç farkına varmadığım bir resim gözüme çarptı; bu daha yeni gelişen bir genç kızın resmiydi. Hemen şöyle çabukça bir baktım ve gözlerimi kapadım. Niye böyle yaptım. Önce kendim bile anlayamadım. Lâkin gözlerim kapalı durdukça kafamda gözlerimi kapamanın sebebini araştırdım. Bu düşünmeye vakit kazanmak için, görüşümün beni aldatmadığına emin olmak için, muhayyilemi daha berrak ve daha emin bir bakışa hazırlamak için yapılmış isteksiz bir hareketti. Bir an içinde gözlerimi resme tekrar çevirdim. (sayfa 36'dan)

Kızıl Ölümün Maskesi

Kızıl ölüm, memleketi uzun zamandır kasıp kavuruyordu. Hiçbir salgın, hiçbir felaket bu kadar öldürücü, bu kadar korkunç olmamıştı. Kan onun başı ve sonuydu. Kanın kızılığı ve korkunçluğu keskin ağrılar ve ansız baş dönmeleri ve sonra mesaneden kan fışkırması, nihayet ölüm; işte bu kadar! Yakalananın gövdesinde ve yüzündeki al lekeler zavallıyı başkalarının acımasından ve yardımından uzaklaştırıyordu. Hastalığın görünmesi, ilerlemesi ve bitmesi yarım saatlik bir işti. (sayfa 117'den).

Münafık Kalp

Çok geçmeden hafif bir inilti işittim ve bunun öldürücü korkunun iniltisi olduğunu anladım. Bu sızı veya bir keder iniltisi değildi – ah, hayır! O; ruhun, korku ile fazla yüklendiği zaman, ta dibinden çıkan pest, boğuk sada idi. Onu ben çok iyi bilirim. Birçok geceler, tam gece yarısı, bütün dünya uyurken, o benim kendi göğsümden, korkunç aksi sadasıyla beni çıldırtan, dehşetlerle derinleşerek feveran ederdi. Onu çok iyi bilirim diyorum. İhtiyarın neler hissettiğini anladım, her ne kadar kalben gülümsüyordumsa da ona acıdım. Yatakta döndüğü zaman, ilk hafif gürültüden beri uyanık yatmakta olduğunu anladım. O zamandan beri korkuları gittikçe kendisini sarmakta idi. Onları sebepsiz tahayyül etmeye çalışıyor, fakat muvaffak olamıyordu. (sayfa 468o'den)

Perili Ada

Bir zaman dağlar, ormanlar arasında, deniz ve akarsuların yakınında gezdim, dolaşım. Böyle renkli bir tablo içinde yaptığım yalnız gezintiler o kadar çoktur ki... Derin ve karanlık bir vadide yapayalnız dolaştığım zamanlarda hissettiğim tatlı heyecan – tek başıma gezdiğimi, tek başıma seyrettiğimi düşündükçe – fazlalaşırdı. Zimerman'ın meşhur eserini tariz ederek: "Yalnızlık çok tatlı bir şeydir, fakat bunu size yanınızda bulunan bir dostun söylememesi lazımdır!" diyen geveze Fransız acaba kimdir? Hiciv itibarıyla bu cümle mükemmeldir. Fakat lazımdır! Demek fikrimce doğru değildir. (sayfa 4733'den)

Kuyu ve Rakkas

Birden bire aklıma geldi ki vücudumu saran bağ veya hamud yekpare idi. Ayrı ayrı bağlanmış değildim. Ustura gibi hilalin ilk darbesi bu sargıya enlemesine rast gelirse onu kesecekti ve bu suretle kesilen sargıdan sol elimin yardımıyla vücudumu kurtarabilecektim. Lakin o vaziyette iken çeliğin vücuduma bu derece yakınlığı ne korkunç bir hâldi. Hafif bir çabalamanın neticesi ne mühlik olacaktı! Ya acaba işkencecinin haydut uşakları o ihtimali evvelden düşünmüş ve ona göre tedbir almamışlar mıydı? Sargının göğsümde rakkasın geçeceği istikamette tesadüf etmesi ihtimali var mıydı? (sayfa 117'den)

Kaynakça:

- Charles Cestre, Thomas Ollive Mabbott, Jacques Barzun, "Edgar Allan Poe", Britannica Web Sitesi
- “Garp Bediaları: Karga”, Musavver Muhit (Edgar [Allen] Poe),
- Kuyu ve Rakkas, emeği geçen: Avni, Hayat Mecmuası
- Münafık Kalb, çeviren: Niyazi Hüsnü, İctihad
- Perili Ada, çeviren: Bedreddin, İctihad

Fotoğraflar: Hüseyin Peker/Samsun

Portekiz Soneleri

Yüreğimin ağır yükünü kaldırıyorum
Vaktiyle Elektra'nın yaptığı gibi
Ve gözler, gözlerinin üzerine, savuruyorum her yana, külleri ayaklarına.
Büyüyen yığını gör.

Ne büyük bir acı kümelenmiş yatıyordu içimde!
Ve nasıl koyu bir ateş, solgun külün altında
Eğer o uğursuz gecede
Ayağın saplanırsa onlara küçümsemeyle ezerek
Birkaç köz parlasın!

Belki bu en iyisidir. Fakat yakınımda olmak istiyor musun?
Rüzgâr, bu külü savurduğunda beklemek

Kral tacıyla seni taçlandıran tüm o defne dalları, aziz sevgili
Seni yeterince iyi savunamıyorlar
Yanan bir parçanın aşağı inip saçını yakmaması için.
O zaman git! Uzaklaş buradan.

Şiir: Elizabeth Barrett Browning
Fransızca çevirisinden çeviren: Zeliha Aypek

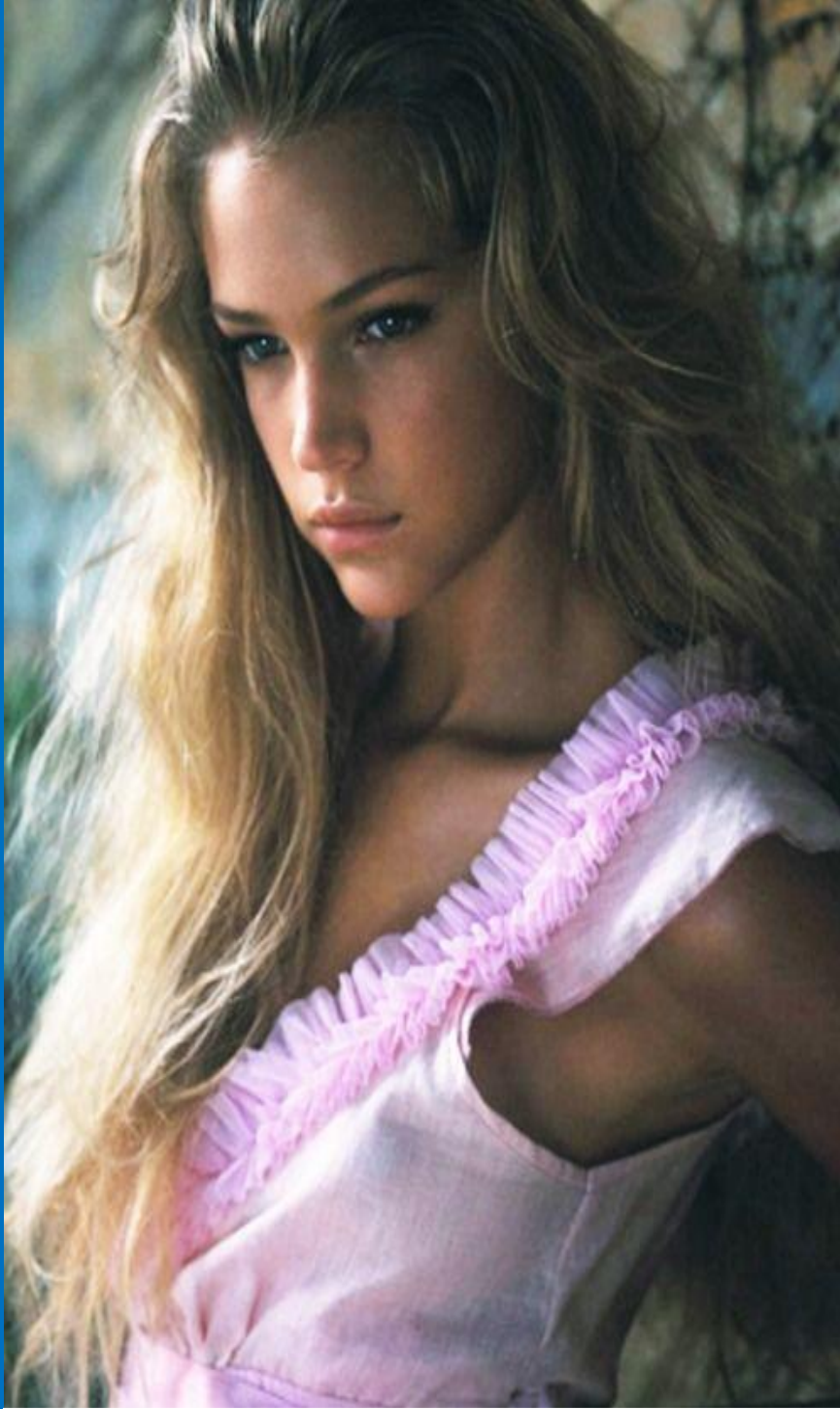
Sonnets Portugais

Je lève le fardeau de mon cœur trop pesant,
Comme Electre jadis son urne sépulcrale,
Et, lesyeux: sur tes yeux
J'en verse sur la dalle
Les cendres à tes pieds.
Vois l'amas grandissant.

Quel monceau de douleurs était en moi gisant !
Et de quel sombre feu, sous cette cendre pâle,
Luisent quelques tisons!
Si dans la nuit fatale
Ton pied les plonge, avec dédain les écrasant.

Peut-être est-ce le mieux.
Mais veux-tu près de moi
Attendre que le vent souffle sur cette cendre?

Alors tous ces lauriers qui te couronnent roi
Cher aimé, ne sauraient assez bien te défendre
Pour qu'un fragment ardent ne puisse redescendre
Et brûler tes cheveux.
Donc, pars ! Éloigne -toi.

PEMBE/Bengül Alkan

Yaşamıma son vermekte kararlıyım. Güçlkle yürüdüğüm kumsalda, denize paralel olan yüksek, haşmetli, kartal yuvalı kayalıklara nihayet ulaşmışım. Bu sakin şehirde akşamüzeriydi. El ayak çekilmiş, ortalıkta kimsecikler yoktu. Çıktığım kayalıkların üstünde dengede durmakta zorlanırken çok sert esen fırtınanın da etkisiyle ayaklarımın titrediğini hissediyordum. Yüreğim böyle bir karar arifesinde, heyecanla göğüs kafesinde çırpınmaktaydı. Aşağıda çılgınca kayalıkları döven dalgalar, beni kendisine çağırır gibiydi.

Son bir kez veda edercesine etrafıma bakmak isteğiyle başımı sol tarafa çevirdiğimde, o belirdi birden gözlerimin önünde, çok yakınımda, yarı sisler içinde. İnce, zayıf bacakları gövdesini taşımakta zorlanıyordu. Üzerinde askılı, pembe bir elbise vardı. Kestane renkli, uzun saçları uçuşarak rüzgârla dans ediyordu. Gözleri, aşağıdaki bir noktaya odaklanmış, bilinci kapanmıştı sanki.

Aslında o gün ben de intiharın eşiğindeyken o, yanımda birden beliren pembeli kadını görünce içimi yaşama hevesi kaplamıştı. İç yönelmesiyle birdenbire:

“Ben de intihar edeceğim!”

Sözlerime bir tepki alamayınca tekrar:

“Sana diyorum hey! Sağır mısın? Konuşsana?”

Gözleri, o baktığı noktaya sabitlenmiş ve dış dünyaya kapatmıştı kendisini. Kim bilir neler neler görüyordu o noktada. Hiçbir tepki vermiyor, beni duymuyor, görmüyordu. Ayağımın altındaki taşlar kaymaya başlayınca aşağıya düşmekten korkup diğer taşa atladım. Yavaş yavaş bir heykel gibi öylece duran pembeli kadına yaklaştım. Tam yanı başındaydım şimdi.

“Heyy sana diyorum!”

Ardından çıplak omuz başına dokundum. Bu dokunuşa verdiği tepki karşısında şaşırıp kaldım. Çığlık çığığa bağıyor, gözyaşları sicim gibi dökülüyordu. Ne yapacağımı bilmez halde telaş ve şaşkınlıkla yardım istercesine sağa sola bakarken pembeli kadın, ağlama senfonisine devam ediyordu.

“Durr! Dur! Durr!”

Haykırıışlarım az da olsa etkilemişti işte, nihayet! Hıçkırıkları azalır gibi olmuştu.

“Sakin ol... Gel önce şu düzlüğe çıkalım. Uzat elini haydi, korkma! Sana zarar vermeyeceğim inan bana.”

Hıçkırıkları birbirini izleyen bir ritimde azalarak bitti. Bir serçe kadar narin, küçük, beyaz elini avucuma bıraktı. Bir anda uçurumun kenarından çekiverdim kendime. Tehlike geçmişti artık. Kendisini tek hamlede ileriye atıp anlamsız bir bakış fırlattıktan sonra koşarak bir ceylan gibi uzaklaşmıştı yanımdan.

O günün nisan akşamından beri hep onu arıyorum. Kimdi, derdi neydi? Her gün; belki de bugün gelir umuduyla o kayalığa ulaşıyor, gelmesini bekliyorum. Kalbim hızlıca çarpmıştı o akşamüzeri. Değişik, anlam veremediğim, daha önceleri karşılaşmadığım istisnai bir durumdu bu. Eline dokunduğum zaman ne olmuştu bana? Dünya mı dönmüştü yoksa biz mi? Sanki yeryüzünde sadece ikimiz vardık. Ruhumu sadece onun varlığı ve o muhteşem gözleri kaplamıştı. Ne zaman gözlerimi yumsam, o gelip duruyordu karşımda. O güzel, ürkek bakışlarıyla yüreğimde gitmemecesine yer ediniyordu. Onunla bu denli içim kaplıyken; yorgun argın evime döndüğüm bir gün, ansızın karşıma çıktı.

“Dur pembeli durrr!” dememe rağmen oralı olmadı, kendinden kaçarcasına kaçtı benden.

Koştukça koştum peşinden kan ter içinde. Elimi uzatsam tutacak gibiydim. Ama bir türlü yakalayamıyordum, olmuyordu işte! Koşarken arada sırada arkasına dönüp bana hınzır bir gülüş atmaktan da geri kalmıyordu.

O hırsıyla, en sonunda, tüm gücümle koşup yetiştim ona. Elimi uzattım, eteğinden tutup yakaladım, yere yuvarlandık. Kimdi bu kadın? Salise dolmadan eteğinden yukarılara doğru baktım. Hayretler içindeydim! Hiç kimse yoktu! İçimi korku ile telaş kaplamıştı. Yok muydu yani? Hiç mi olmamıştı? Bu bir yanılgı, aklımın bir oyunu muydu ki? Peki, o uçurumun kenarında intiharına engel olduğum kimdi?

Yoksa o mu beni intihar etmekten kurtarmıştı? Kafam allak bullak bir halde, yokuş aşağı inmeye başladım. Hafif bir meltem esintisinde eteğim uçuştığında, üzerimdeki elbisenin pembe olduğunu gördüm.

Oysa benim hiç pembe elbisem olmamıştı!

2022/5/13 20:20

Foto: Cansaran Kızıltaş/İstanbul

CENAZE HÜZNÜ (*)

Durdurun bütün saatleri, telefon hatlarını kopartın,
Ağzında ilikli bir kemikle havlayan köpeği susturun
Duyulsun trampetlerin boğuk sesi, piyanoları kapatın
Görünsün tabut eller üzerinde, herkes yas tutsun.

Uçaklar feryat figan daireler çizsin gökyüzünde
'Vefat Etti' diye yazsın bulutların üstünde,
Meydandaki kumruların ak boyunlarına karalar bağlayın
Trafik polislerine bir çift siyah deri eldiven yollayın.

Kuzey, Güney, Doğu, Batı tam istikametimdi o,
Haftanın iş günleri ve pazarları tatilimdi o,
Öğlen vaktim, gece yarım, muhabbetim, şarkılarım
Sandım ki ebedî bir aşk ah! Nasıl da yanıldım..

Yıldızlar lâzım değil şimdi sönsün her biri
Güneşi söküp parçalayın, sandıklara kaldırın kameri
Denizler yarılrsa da ağaçlar devrilse de fark etmez!
Artık hiçbir şey zerre kadar teselli vermez..

WYSTAN HUGH AUDEN

Türkçesi: © 2023, Volkan Hacıoğlu

FUNERAL BLUES

Stop all the clocks, cut off the telephone,
Prevent the dog from barking with a juicy bone,
Silence the pianos and with muffled drum
Bring out the coffin, let the mourners come.

Let aeroplanes circle moaning overhead
Scribbling on the sky the message He Is Dead,
Put crepe bows round the white necks of the public doves,
Let the traffic policemen wear black cotton gloves.

He was my North, my South, my East and West,
My working week and my Sunday rest,
My noon, my midnight, my talk, my song;
I thought that love would last for ever: I was wrong.

The stars are not wanted now: put out every one;
Pack up the moon and dismantle the sun;
Pour away the ocean and sweep up the wood;
For nothing now can ever come to any good.

WYSTAN HUGH AUDEN

(*) Özellikle modern Batı toplumlarının fizik ve metafizik dünyalar arasında köprü kuran, müzik kliplerinde (bkz. Amy Winehouse'un 'Back to Black' adlı parçası) ve sinema sahnelerinde de sıklıkla karşılaşılan büyü bir ritüeli olan 'Cenaze Merasimi' üzerine Auden'in yazdığı "Cenaze Hüznü" ["Funeral Blues"] adlı kült şiirinin çevirisinde Türk şiirinden bazı mısralara ve kitap isimlerine, göndermelere de yer verdim. Modern poetikanın karakteristik bir örneği olan bu şiirin "Trafik polislerine bir çift siyah deri eldiven gönderin" dizesinde dikkatli bir okurun fark edeceği üzere küçük İskender'in *Bir Çift Siyah Deri Eldiven* adlı şiir kitabına gönderme yaparken "Yıldızlar lâzım değil şimdi sönsün her biri" dizesinde ise Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın "Lâzım değil uzak geceler üzerinde yıldız" dizesine gönderme yaptım. Bu tür göndermeler artık benim şiir çevirilerimin bir tür alâmetifarıkası hâline geldi. Söz konusu göndermeler alıntı şeklinde değil, kaynak metinle örtüşen durumlarda erek metinde dönüştürülerek şiirin dokusuna işlenmektedir. Bu nedenle spesifik herhangi bir isme atıfta bulunmaksızın okur onu kendi şiir repertuarından bulup çıkarmaktadır.

Esasen çeviride gönderme yapılan şairin üslûbuna değil, poetikasının sözcük soyağacına ve dağarcığına işaret eden parçalar seçilmektedir. Bu nedenle bu parçaların tırnak içerisinde kullanılmasına gerek yoktur. İşin püf noktası da buradadır. Meselâ "Rint" kelimesinin Yahya Kemal poetikasında önemli bir yeri vardır. Fakat bu durum "Rint" kelimesinin kullanıldığı her defasında Yahya Kemal şiirine atıf yapmak anlamına gelmez. Ancak belirli bir metinsel bağlam içerisinde kullanıldığı takdirde Yahya Kemal'e atıf yahut 'gönderme' yapılabilir. Diğer taraftan Auden'in "Cenaze Hüznü" muhayyel bir "mefta" mefhumunu ifade ediyor. Tıpkı klâsik İngiliz tiyatrosunda sahneye çıkan "Everyman" ["Herkes"] isimli karakterin 'herkes' adına konuşması misali, şiirde merasimi düzenlenen 'dramatis persona' da herkesin varsayımsal cenazesini temsil etmektedir. Moralite üzerine meşhur bir Ortaçağ piyesinde Bilgi ve Herkes adlı iki karakter karşı karşıya gelir. Bilgi, Herkes'e der ki 'Yürüdüğün yolda sana kılavuzluk edeceğim ve en çok ihtiyaç duyduğunda yanında olacağım.' ['Everyman, I will go with thee, and be thy guide, In thy most need to go by thy side.']

WYSTAN HUGH AUDEN

KANREVANMARAS SIVAS

*Her gün bir başka sabaha
uyanmak üzere çıkmışlardı yola
sokaklarında kar ve kış güneşinin
hüküm sürdüğü Sivas'ta*

*Alevlendi yürekler
her duruşmada yeniden karardı otel
yaktık yarınımızı
en az otuz yıl
kar yangınlarının yüzümüze tükürdüğü Sivas'ta*

*Tarihe derin bir çizik atıldı
diğer adı Kanrevanmaraş olan
soysuz ve sonsuz oyunda
geceye ateşi söndüren bir ses fırlattık
otuz yedi çığlığın yankısıyla Sivas'tan*

Sencer Başat

Ayşe Meltem

*“İnsan, içinde bir yabancıyı barındırır. Yazmak, işte o yabancıya ulaşmaktır...
Yazı, bunu öğrenme çabasıdır.
Yazı, yel gibi gelir, çıplaktır, mürekkeptir, yazıdır
ve yaşamda başka hiçbir şeyin geçmediği gibi geçip gider.”*

Marguerite Duras

İnsanları sevmeyişimin de sevmemin de bir sebebi olmalı. Hepsinin kendimle ilgili olduğunu anlamam uzun bir arayışın yollarında oldu. Yolculuk devam ederken; kendimi sevmeye “kendim” gibi olmaya beni davet eden/edemeyen ebeveynlerimi buldum, hem de “anne” olmuşken. Kendimi sevdiğim zaman ve sevdiğim kadar anneliğimi de seviyordum. Bunu fark ettiğimde, annesi Ülkü Tamer’i seviyordu, ben şiirlerini seyrediyordum. İçimin denizlerine yaptığım yolculuklarda en duygusal anların mimarı Ülkü Tamer. Henüz okuma yazma bilmeyen çocuğuna; “İkinci Yeni”nin büyümemiş şairinin şiirlerinden demet yapan bir annenin yolculuğundaki Ülkü Tamer duraklarına “selam olsun”...

*“Kağdımız çaput bizim
Kefenimiz bulut bizim
Mesleğimiz umut bizim
Kıranlara selam olsun”*

Bir masal anlatırken buldum kendimi. Ben, dedim, yalnız kaldığımda içimdeki tüm benleri ortalığa sererim. Çocukluğumun her yaşında, her aşıma katılan insancıkları çekerim önüme. Dizlerimin üzerine çöker, gözlerinin aşağısında kalan gözlerimi alır, bir ağıt yakarım. Kendisine ağıt yakılan “Memik” benmişim gibi, bir de güzel ağlarım.

*“Kar üstüne düşer serçe çıt diye
Kanatları parça parça çıt diye
Dokandın mı bir ucuna kırılır
Can dediğin cansız sırça çıt diye*

*Uyu Memik oğlan uyu
Öte geçelerde büyü”*

İçimde, “ben” sandığım her yabancıyı doğurup kendi hikâyelerine emanet etmeye başladığım yolculuklar yaşıyorum. Kimi yazsam “o” oluyorum, beni bundan kurtarın! Kendimi herkesin yerine koymayı adet edinmişim. Sanıyorum ki bu huy çıkarsa canım çıkar, yazım çıkar, acım çıkar meydana. Siz, ben hiç acı çekmemişim gibi okuyun Ülkü Tamer’i. Ve onun hayatında, size göre dokunaklı olan bir tarihi çok sevin. En çok neyden bahsediyorsanız, sizi hece hece yakar orası. Benim Ülkü Tamer’im hep çocuk kalacak, o güzel çocukluğuyla böyle bir hayat işlenebilirdi ancak...

***“Burada bir nehir çatlayacak
Senin orada fışkırmanla”***

Ruhumda yeşerttiğim şairlerin ortak paydası; Antep’e Eskişehirli gelin getiren, eşini benimsemeyen herkesle ilişkisini kesen İpekçi Tahsin’in üç oğlundan en büyüğü Ülkü Tamer, 1937 kışında Antep’te dünyaya gelir. Birbirlerine âşık yaşayan anne babanın nasıl evlatlar yetiştirebileceğinin resmidir Ülkü. “*Bir babanın, çocuklarına yapabileceği en büyük iyilik, onların annelerini sevmektir.*” sözünün sağlamasıdır Ülkü. Sevgi dolu bir ailede doğmak, kitaplarla dolu bir evde büyümek, hayatın içinde, dışlanmadan, horlanmadan, çocuğa “birey” olduğu bilinciyle yaklaşan bir çevrede yetişmek kadar güzel pek az şey vardır bu hayatta. Ülkü, Aykut(1939) ve Tankut(1941) böyle bir ailenin oğullarıdır. Çok okuyan, kendini yetiştiren, “*Sen bana çok güzeldin, senin ayakların da.*” dediği annesiyle seyahat eden, babasının -kendi annesi gibi sevip- Eskişehir’den getirip beraber yaşadıkları ninesiyle sinemaya giden, karşısında gördüğünde “içinde kuşlar havalandıran” babasıyla okuyan, bir evi “yuva” yapan, her şeyi tadı damağında kalacak şekilde yaşayan, çocukluğuyla beraber ruhunu da doyuran Ülkü; hayatı boyunca karşılaştığı her zorlukta babasının “Antepliysen korkmazsın” telkinini hatırlatır kendine.

“Artık nereye koşsam bu şehri taşıyacağım.”

Mutlu ailenin meraklı, belki biraz haylaz fakat yaratıcı oğlu Ülkü’yü Ülkü Tamer yapan Antep’in coğrafyası olacaktır. Orada doğup büyümüş olmak içindeki zenginliklerden biridir. Okumayı çok seven bir anne, çocuklarının okumalarını memnuniyetle karşılayıp İstanbul’dan getirttiği sayısız kitapları, kendi dokuttuğu kumaşlarla ciltletip gelecekleri için eşsiz bir hazine hazırlayan baba... Ülkü’nün okuma ve yazma sevdasının mimarları... Define bularak zengin olan yoksul bir aileyi anlattığı “Fakir Aile” isimli öyküsü, Ülkü henüz ilkokul dördüncü sınıftayken Antep’te bir gazetede yayımlanır. O sıralarda babasının daktilosuyla haftalık gazete çıkarmaya başlar evde. 12 yaşında “Duygular Konuşuyor” adında bir okul temsili hazırlar.

“Turuncu güvercinler yetiştirmeyi koymuş aklına”

Ülkü’nün zenginliklerinden biri de işini sevgiyle yapan yetişkinlerle kurduğu ilişki olacaktır. Çocukluğunu ilmek ilmek işleyen ailesinin yanında, Antep esnafıyla ilişkisi Ülkü’nün sanatsal ruhunu besler. Evde gazete çıkaran, kuzenleri ve arkadaşlarıyla okudukları kitapları oyunlaştırıp komşulara sahneleyen Ülkü, ilkokulu bitirdikten sonra İstanbul’da Robert Kolej’de öğrenimine devam eder. İstanbul gibi bir şehir memleketinin Robert gibi her anlamda donanımlı bir kolejinde iki yıl hazırlık, üç yıl ortaokul, dört yıl lise okumak Ülkü için bir başka zenginlik kaynağı olacaktır.

“Yolculuğun nerede başlamıştı senin Antepli

...

***Bir yolculuğun Nakıp Ali’nin sinemasından
Birçok yolculuğun Nakıp Ali’nin sinemasından”***

Yaz ve yarıyıl tatillerinde Antep’e gittiği bir sırada annesi ve babasıyla sinemaya giden Ülkü, çıkışta, filmleri nasıl bulduğunu soran sinemacıya, gelecek programın daha güzel olduğunu fakat İstanbul’a gideceği için o filmi kaçıracağını söyler. “Talihine küs” diyen sinemacı Ali Nakıpoğlu (Nakıp Ali) ertesi sabah Ülkü’yü çağırır. Sinemada bir koltuğa oturtur ve gelecek programı yalnızca Ülkü için oynatır. Çocuk Ülkü’ye kendini değerli hissettiren bu davranış, yetişkin Ülkü Tamer’in gözünden hiç kaçmayacaktır. Sinemaya sevgisini ve ilgisini hep canlı tutan Ülkü, İstanbul’daki ışıklı sinema afişlerini görünce; “*Sinemam öğrencilere bedava, büyükler de gece okuluna yazılıp müdürden kâğıt getirirlerse onlara da bedava.*” diyen “okuma yazma seferberi” Nakıp Ali’ye afiş yapmayı teklif eder.

Ülkü’nün bu girişken; sorunlara değil çözümlere odaklanan yaklaşımı, eksikleri tamamlamaya yönelik hevesi, kişileri ve olayları onarmaya duyduğu hassasiyeti, ince ruhunu beslemekle kalmaz, hayatı boyunca etrafındaki herkesi şenlendirir.

“İçime çektiğim hava değil, gökyüzüdür.”

Edebiyat sevgisinin pekiştiği, sadece ders öğretmeyen, gerçek birer “öğretmen” olan Türk ve yabancı hocalarla tanıştığı; edebiyatı, tiyatroyu soluduğu, ömür boyu yapacağı çevirilerin başarılı olmasını sağlayan yabancı dilin inceliklerini layıkıyla öğrendiği, “kolej” kültürüyle yoğrulduğu, elit bir arkadaş çevresi oluşturduğu, ders dışı etkinliklere verilen önemle öğrencileri aslında “gerçek hayata” hazırlayan Robert Kolej Ülkü için büyük şanstı. Fakat Pasteur’un dediği gibi; “*Şans, yalnızca hazır olan zihinlere güler.*” Ülkü’nün zihni, gönlü, ruhu; hayata sevgiyle hazırlanmıştı. Ülkü; şansını, kendi emeği ile büyütürken daha çok gülüyordu. Ders dışı etkinlikler arasında tiyatro ve futbol Ülkü için çok kıymetliydi. Amatör ruhla profesyonel bir şekilde çalışılıyordu okulda. Dekordan kostüme provalardan turnelere kadar her şey son derece titizlikle yapılıyordu. Öyle ki; bugünün büyük oyuncularını o zamanların tiyatro kulübünde yetiştirmişti; Nevra Serezli, Çiğdem Talu, Genco Erkal... Ülkü’nün üst döneminde okuyan Cevat Çapan, Engin Cezzar, Sina Akşin, Pamir Bezmen... Ülkü’nün arkadaşları kendisi gibi “sanat âşığı” insanlardı. Burada Jim Rohn’un tespitini hatırlatmazsam Ülkü ve arkadaşlarına haksızlık etmiş olurum: “*İnsan, en çok vakit geçirdiği beş kişinin ortalamasıdır.*” İşte Ülkü’nün okuduğu okul, bu ortalamayı hep yüksek tutacak insanlara ev sahipliği yapıyordu ve Ülkü; hayatının önemli duraklarında da, oluşturduğu arkadaş çevresini hep sevgiyle anacaktır.

***“Ne kadar yağarsa yağsın yağmur,
İçinin ovasını sel basmıyor burada.”***

Robert Kolej’den mezun olduktan sonra İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi’ne başlar. Fakat bu bölümde devam etmek istemez. Ülkü’nün içindeki “adalet” sevdası başka bir boyuttadır. Aynı üniversitenin Gazetecilik Enstitüsü’nde öğrenimine devam eden ve mezun olduktan sonraki yıllarda yayıncılık serüvenine atılacak olan Ülkü’ye göre dergi, kitaptan daha etkili bir “oluşturma” aracı olacaktır.

***“Bilirdi yoksulluğun haritasını yapmayı,
Ama öğretmeni
Avrupa haritası istiyordu ondan.”***

Askerliğini yedek subay öğretmen olarak İstanbul Okmeydanı’nda bir ilkokulda yapar Ülkü Tamer. “Teslim olduğu” müdür; eti de kemiği de senin dediği kırk dört mevcutlu dördüncü sınıfa verir Ülkü’yü. Öğretmenlik ve müfredata dair hiçbir bilgisi olmayan, sınıfta öğrencilerden önce yoksulluğu gören Ülkü, askerliği boyunca hem sorunlara hem de okurken çalışmak zorunda olan çocuklara ışık olacaktır. Şimdiye kadar nasıl bir çocuk, öğrenci, yetişkin olduysa onu tamamlayan dönüm noktalarından beslendiği değerlerle yetiştirir öğrencilerini. Önce “güven” der, çocukların güvenini kazanırsa onlara her şeyi öğretebileceğini bilir. Tanıştıkları ilk derste en çok sevdikleri sinema oyuncularının kim olduğunu sorar öğretmen Ülkü Tamer. Cüneyt Arkın ve Yılmaz Güney isimlerini duyunca keyiflenir, çünkü her ikisiyle de henüz oyuncu olmadıkları zamanlardan beri arkadaşdır. Okula bir gün Cüneyt Arkın başka bir gün Yılmaz Güney daha sonra da kendisini arayan ve ortak bir tanıdıklarından Okmeydanı’nda öğretmenlik yaptığını duyan Münir Özkul ziyarete gelince öğrencilerin gönlünde taht kurar Ülkü Tamer. Arkadaş çevresi öğretmenliği süresince öğretmen Ülkü Tamer’in ricasını hiç geri çevirmez. Müzik derslerini bazen konuk öğretmen olarak Cem Karaca bile verecektir. Öğrencileriyle hemen kaynaşan, onları tek tek tanıyan, aileleriyle iletişim kuran, dert dinleyen ve o dertlere derman olan bir öğretmen olmuştur. Çünkü çocuk Ülkü’ye duyulan saygıyı, gösterilen sevgiyi, verilen ilgiyi biliyordur öğretmen Ülkü Tamer. Bir çocuğun ne istediğini anlıyordur. Yayıncılık yaptığı dönemde Milliyet Çocuk dergisini yeniden düzenleyecek olan Tamer, deneyimlerim de araştırmalarım da çocukların “kendilerinin çocuk yerine konmasından” hoşlanmadıklarını göstermiştir, diyecektir. Öğrencilerini ve hikâyelerini yıllar sonra bile unutmayacaktır. Elbette ki öğrencileri de onu... Terhis vakti geldiğinde gözyaşlarıyla ayrılırlar birbirlerinden ve yıllar sonra yayıncılık yaptığı dönemde; teknik üniversitede okuyan, mühendis olacak olan üç öğrencisi ziyaretine gelecektir ve bir öğretmene ödülleri en büyüğünü verecektir: “Siz olmasaydınız biz bugün çok başka yerlerdeydik.”

“Uyurken her şeye sığınırım.”

Ülkü Tamer’in “Soğuk Otların Altında”, “Gök Onları Yanıltmaz”, “Ezra ile Gary” adlı şiir kitaplarının yayımlandığını anlatmayacağım size. Ya da “Atlas Okyanusu’nda Fırat’ın Salı” dediği Cemal Süreya ile Papirüs dergisini yoklukla çıkardıklarını, Milliyet Sanat dergisini yeniden dirilttiğini, yayıncılıkta telif hakları konusunda verdiği mücadeleyi, Memet Fuat sevgisini, Onat Kutlar dostluğunu, Yaşar Nabi özenini de anlatmayacağım.

***“Mektupsuz koma beni.
Bir daha, bir daha yaz adını mektubun sonuna.
Bana güler yüzünü gönder.
Yenidoğan’ı anlat.”***

Ülkü Tamer; ismini en çok duyduğumuz İkinci Yeni şairlerinin hayran, belki de “mecbur” oldukları; kendisinin kolejden beri âşık olduğu ve beraber aynı üniversiteye gittiği ve kaçınılmaz son ile evlendiği Tomris Gedik ile çeviriler yapar. Biri şair biri öykü yazarıdır. Birbirlerini, ancak ölüm ayıracak kadar çok severler. Sonra biri baba diğeri anne olur. Henüz birkaç aylıkken süttten boğularak hayata veda eden kızları Ekin’in kaybını yaşadından sonra onları gerçekten bir “ölüm” ayırmış olur. Ve birinin öykülerinde diğeri şairlerinde birbirleri ve yaşadıkları hakkında ipucu olmayacaktır.

“Bir adın yolculuktu, bir adın seveda”

Hayatının beş yılını özel tiyatrolarda oyunculuk yaparak geçirir. Oyunculuğunu başarılı bulmaz, başarmak için de bir çabası olmadığını anladığında bu yolculuktan vazgeçer. Sahne tozu yutmasından daha kıymetli olan, tanıdığı oyuncular ve turneler sırasında yaşadığı deneyimler olacaktır.

“Seher yeli yar gözünden
Havadaki kuş izinden
Geceleyn gökyüzünden
Güneş topla benim için”

Zülfî Livaneli, Ülkü Tamer’in “Atlının Türküsü” ve “Memik’e Ağıt” şiirlerini besteler. Memik Oğlan’ı nerede yazsam ne zaman dinlesem, zihnimde, “acı beni besliyor” diyen bir ses duyar ve sayıklarım. Acıyı tarif etmekte, acının provasını yapmakta üstüme yoktur fakat acımın yasını on yıl gecikmeli tutarım. Memik Oğlan da bana eşlik eder. Ülkü Tamer benim kadar acı çekmemiştir bu şiiri yazarken...

Bir gün Livaneli Tamer’e, gel seninle değişik bir şey yapalım, der. Bir gün içimdeki sayısız hassas insana, gel seninle değişik bir şey yapalım, dedim. “Elimde besteler var fakat sözleri yok, bunlara söz yazar mısın?” Zihnimde parça parça, yaşanmış olmakla olmamak arasında gezinen anılar var fakat manaları yok, bunları derler misin? Karacaoğlan’ın “çiçek topla”, Yunus Emre’nin de “selam olsun” dizelerinden yola çıkarak “Güneş Topla Benim İçin” ve “Selam Olsun” şiirlerini yazar Ülkü Tamer. İkisinin de Karacaoğlan’ın, Yunus’un yazdıklarıyla başka ilgisi yoktur fakat şair yine de kitabında şiirleri yayımlarken birini Karacaoğlan’a birini Yunus’a adar. Boynunun borcudur. Anneannemin ve annemin sözlerinden, hayatlarından yola çıkarak kendi hayatımı inşa etmeye çalışıyorum. Oysa ben onlardan ayıyım, farklıyım. Kan bağı ile bağlandığım kadınların hayatıyla başkaca ilgim yoktur fakat yine de kendimi onlara adarım. Kendimin prangasıdır. Dinler dinler ağlarım. “Herkes terziye bir insan götürür, ‘Bu insana bir elbise dik’ der. Biz Ülkü’ye bir elbise götürdük, ‘Bu elbiseye bir insan uydur’ dedik.” diye özetleyecektir Zülfî Livaneli.

“Elbiseye insan uydurmak çileli işmiş gerçi, ama çile de keyfe dönüşebiliyormuş. Yeter ki elbise güzel olsun.” diyerek sırtımı sıvazlayacaktır Ülkü Tamer.

“Sen olmasan ne işe yarardı rüzgâr?”

Hayatı okudukları ve algıladıkları yerlerin farklı olmasına rağmen; yenilik arayışları sebebiyle aynı dergilerde yazan şairlerin şiirlerindeki benzerliklerin tespit edilmesiyle bir oluşum halini alan, en sevdiğim, benimsediğim harekettir İkinci Yeni... Şiiri her türlü kural ve baskıdan bağımsız düşünen, insan ve hallerini anlatan hatta anlatmayan bir dönem. Kendinden önceki her şeyi reddeden bu akım benim de tabiatımın coşkun ırmağı. Ülkü Tamer’e de yakın gelir bu dil, imge ve anlatım tarzı. Kendi şiir dilini bulmak ve kurmak için kullanır. Şiirleri; ironi, çocuksu duyarlılık ve konuşma dilini yakalamasıyla dikkati çeker. İkinci Yeni onsuz kalsa eksik olacaktır. Varlığını anlamaya, kendini konumlandırmaya çalışan, kendi kendini arayan bireyin toplumla uyumsuzluğunu kaçarak anlatan ve herhangi bir anlayışı savunmamasına rağmen İkinci Yeniler arasında adını okutan bir şair olur. Şiiri “yaşama renkler katan” olarak gören Ülkü Tamer; “Bir işe soyunacaksınız, önce o işin temel özelliklerini, araçlarını, o araçların nasıl kullanılacağını öğreneceksiniz. Sonra isterseniz bırakırsanız o araçları, kendi araçlarınızı yaratırsınız. Ama önce öğreneceksiniz. Siz yine içinizden geldiği gibi yazın. Ama gerekli donanımlarla kuşanmış olarak.” derken kendi şiir oluşturma anlayışı hakkında da ipucu vermiştir. Halk edebiyatından Batı edebiyatına her şeyi öğrenir ve kendi çocuksu sesiyle seslenir bize.

“Biz bir orman olduk seninle
Beyaz köpüklerin arasında”

Çiçek Bar’da gördüğü, konservatuar mezunu, zarif kızı beğenir, sorup soruşturur. Elinde textlerle yanına gider. Bir film çekmek istediğini ve ilgilenip ilgilenmeyeceğini sorar. Tiyatro yapmasının sebebi film sevdası olan Ülkü Tamer, sinemacı olamamıştır fakat önemli filmleri ülkeye getirerek sinema sevdasına saygı duruşunda bulunmuştur. Yine sinema tutkusu vesilesiyle; kendisine denizi sevdirecek olan, yoklukta dayanağı, yol arkadaşı, “Dünyada ne kadar kuş varsa/ bir fazlası senin soluğunda” dediği, tabiat sevgisini onunla perçinlediği, kedilere düşkünlüğünü onunla taçlandığı bu güzel kıza âşık olur. Tutkulu, yoğun, acılı bir öykü vardır aslında bu hikâyede. Çünkü hikâye; bir olaydır gözümde, öyküde duyguların başkenti kurulur olay yerinde. Sizi meraklandırmalıyım ki kendinize dahi sezdirmeden Ülkü Tamer okuyasınız! Neslihan ile yüreklerine; sevgi, saygı, aşk, tutku, anlayış, özen, fedakârlık denizlerinden su serptikleri güzel bir evlilikleri olur. Babasının annesini çok sevdiği gibi, çocukluk kahramanlarının kendisini donattığı sevgiyi katlayarak; kışları İstanbul’da, yazları Bodrum’da severler birbirlerini. Çocukları olmaz fakat çocukları gibi benimsedikleri kedileri olur: İkinci Bico. Birincisini de ailesiyle sevmiştir. Ülkü Tamer, hayatındaki incelikler için ailesine çok şey borçludur.

“Virgül sana aferin, bence çok önemlisin.”

“Virgölün Başından Geçenler”, “İçime Çektiğim Hava Değil Gökyüzüdür”, “Sıragöller”, “Antep Neresi”, “Bir Adın Yolculuktu” adlı şiir kitaplarından da bahsetmeyeceğim. “Alleben Öyküleri”, “Yaşamak Hatırlamaktır”, “Bir Gün Ben Tiyatrodayken” adlı öykü ve anı kitaplarından da... Kıvrak zekâsını, muzipliğini yayıncılıkta nasıl kullandığını da anlatmayacağım. Çevirilerini nasıl ustalıkla yaptığını da... İlk şiirlerini yazarken Attila İlhan’a öykündüğünü, Pia’ya özenip “Lucia” diye şiir yazdığını da anlatmayacağım. Tiyatroculuğunu, yayıncılığını, çevirmenliğini, film ithalatçılığını da söylemeyeceğim. Ne kadar çok yönlü olduğunu ve kendini bulduğu bu alanların birbirlerini nasıl beslediğini de duyamayacaksınız benden. Yeni ve özgün işleri ortaya koymak, yeni insanları tanıtmak imkânından dolayı yayıncılık işini nasıl da severek yaptığını size anlatmayacağım. *“Sinemaya ‘tam zamanında’ yetişmeyi sevmem. Hiç değilse on dakika önce gitmeliyim. Sinemayı solumalıyım. Sinema sevgisi olmadan film sevgisi olur mu?”* İşte ben de yalnızca bu sebeple soluduğum yere on dakika önce varmak istiyorum. On dakika önce hayatla bağlarımı koparıp bir başka on dakika önce yaşamın coşkusu keşfediyorum. Ülkü Tamer’i, sizin umduğunuz gibi anlatmayı on dakika önce bırakıyorum.

***“Bir ormanda tutup onu
Bağladılar ağaca
Yumdu sanki uyur gibi
Gözlerini usulca”***

İnsanın dolu dolu; kendini bularak, kendisi olarak, kendi kalarak yaşaması kadar ruha huzur veren başka bir şey var ise; çok sevdiği denizde, temelli yaşamak isteyip de vakti kalmadığı bir memlekette, *“Her yerime beyazlık saldın”* dediği eşinin yanında sonsuzlukta var olmasıdır herhalde... 2018 baharında Bodrum’da yumar gözlerini usulca Ülkü Tamer ve vasiyeti üzerine Gümüşlük mezarlığında yeşile, maviye doyararak yaşar zihnimde.

***“İki kanlı avuç içine bırakmışlar aradıklarımızı
Yoksa tüm anıtlarımız yıkılacak diyorlar
Oysa kendimiz yaratmak istiyoruz kendimizi
Bırakmıyorlar.”***

Thomas Mann; *“Yeryüzünde insanın kavuşabileceği en büyük mutluluk, kendi kendisinden memnun olmaktır.”* demiş. Kendimi aradığımdan beri bu sözü herkese uyarlıyorum. Henüz kimsede şaştığını görmedim. Bir tek sevginin, ilginin, kabulün yaptığı şu güzelliğe bir bakın... Bir kadın sevilince nasıl sevdiğine, bir kadın sevilince nasıl sevgi dolu bir anne olduğuna bakın, bir kadın sevilince; nasıl kendisini gerçekleştiren, nasıl kendinden hoşnut, yaptıklarını seven ve kararlarının arkasında duran çocuklar yetiştirdiğine bir bakın...

Benim Ülkü Tamer’im çocuk kaldı; yaşadığı her olayı, verdiği her kararı, attığı her adımı çocukluğuna uladım. Böyle okuyunca, şiirleri gönlümde başka bir yer buldu. Siz, ben hiç acı çekmemişim gibi okuyun Ülkü Tamer’i. Ve onun hayatında, size göre dokunaklı olan bir tarihi çok sevin. En çok neyi anlatıyorsanız bu hayatta, hece hece yakacaktır sizi orası, anlayın.

HAİKULAR 2

**Söyleniyor o şarkı
O Kauai kuşunun
Tükenmez hatırası**

Mücahit Aygören

Gülşün Cankaya

KÜÇÜĞÜM

Gülüşünü uçurtmasına dolayıp,
çalınmasın kirlenmesin diye
yıldızlara gönderen çocuk.
Üzülme.
Kim, nerden bilebilir?
Belki bir gün
bir rüzgarla döner
kurutur annenin teldeki çamaşırlarını.
Ya da oynadığın
çamura buladıkları toprak sahayı.
Üzülme.
Üzülme ki
rüzgar dolsun ceplerine.

Sen,
Saçlarına bulutları bağlayan küçük kız.
O küçücük avcunla
hangi tohuma su taşırsın?
Ya o sol elinde tuttuğun güneşi bekleyen çiçek hangisi?
Kim öğretti sana
saçların ıslanmayıp, avuçların yanmayınca
tohuma durmayacağını çiçeğin?

Koş küçüğüm koş...
Suyu, ışığı ve güneşi bekleyen
yalnız tohum değil ki.
Kozasından kurtulan kelebek,
şu çalıya tünemiş serçe,
bataklıkta çırpınan balık,
yavrusunu emziren ceylan...
Koş küçüğüm koş!
Tüm umudum sende.

Ya sen?
arka sokaklarda, köşe başlarında
simit satan mülteci çocuk.
Vazgeç artık simidini düşlerine sarmaktan.
Ya da ne bileyim?
Değiştir düşlerini.

YUMURTA

Yazar Caner Bey, deniz görmeyen evinin mutfağında her zamanki gibi öykü yazıyordu. Bahar yeni gelmişti. Kırlangıçlar ağızlarında çamurlarla; leylekler ve kumrular da çalı çırpılarla yeni yuvalarını hazırlıyordu. Odada kara bir sinek uçuşuyor, mutfak çeşmesi damlıyor, Caner Bey'in yazı yazmasını engelliyordu. Ara sıra başını yazısından kaldırarak sineği kovalıyordu. Bir ara öyküsüne kendini o kadar kaptırmıştı ki su içmeyi dahi unutmuştu. Salondaki sarkaçlı saat önce üçü, bir süre sonra da dördü ve beşi vurdu. Caner Bey, daktilosundan başını kaldırdığında, omzunun ve boynunun tutulduğunu fark etti. Yerinden kalktı, önce kollarını yana açarak gerindi, sonra da bir bardak su içti. Odayı ikinci güneşi doldurmuş, sıcaklamıştı, pencereyi açtı. Perdeyi kapattığı sırada karşı komşusunun hanımını bahar temizliği yaparken gördü. Tekrar yazısına döndüğünde öyküden oldukça koptuğunu anladı. Balkonda saksıda yetiştirdiği limon çiçeklerinin kokusunu duydu. Odadaki sinek ara sıra dalışa geçiyordu. Mutfak lavabosu ritim tutturmuştu, buna kafası takılmıştı. Öfkelenmişti, hata yaptığı kâğıtları buruşturup attı. Bir süre gazetenin pazar ekinde sudoku çözmeyi denedi. Konsantre olamadığı için sıkılıp, bıraktı. Kendini kafese kapatılmış gibi hissetti birden, bir mengenenin ortasında gerildiğini. Yayınevine öykülerden oluşan kitap dosyasını bir an önce göndermesi gerektiğini bilmek onu sıkıntıya sokuyordu. Göğsünde bir ağrı vardı. Panik atak belirtisi olabilirdi. Hafta sonu herkes gibi kırlara, deniz kıyısına, parklara, sokaklara akmak istiyordu. Ormanda meşe ağaçlarının gölgesine kilim serip mangal yapmak, iki ağacın arasına hamak kurup sallanmak istiyordu. Bugün evde yalnızdı. Oğlu arkadaşlarıyla oyun oynamak için sokağa çıkmış, karısıysa alt dairededeki Sedat Bey'in hanımına kahve içmeye inmişti. Karnı acıkmaya başlamıştı. Ocağı yaktı, tavayı hazırladı, iki yumurta kırdı.

Masanın bir köşesinde daktilo ve kâğıtlar, bir köşesindeyse yumurta tavası ve gazoz duruyordu. Başını yumurta tavaından kaldırdığında sineğin odada sıkıldığını ve camda yukarı aşağı dolandığını gördü. Sineğin aptal oluşuna sinirlendi, açık pencereyi bulamayışına. Öfkeyle pencereye koştu. Eline gazeteyi aldı. Karşı komşusu yine balkondaydı. Göz göze geldiler birden. Caner Bey, sineğe öfkeleni. Elindeki gazeteyle pencereye art arda vurmaya başladı. Sinek darbelere dayanamayıp ölmüştü.

Masayı toplarken kapı çalınmıştı. Caner Bey, ellerini kuruladıktan sonra kapıya koştu. Kapının açılmasıyla irkildi. Karşı komşusu kapıdaydı. Komşusuna gülümsedi ama komşusunun yüzü asıktı. Birkaç kelimedede ağızındaki baklayı çıkarmıştı.

“Utanmıyor musunuz?”

-Efendim anlamadım!”

“Anlamamazlıktan gelmeyin. Neyi kastettiğimi biliyorsunuz!”

-Siz ne diyorsunuz efendim? Tek kelime anlamış değilim.”

“Bizim pencereye yumurta atmışsınız.”

-Yumurta mı, ne yumurtası?”

“Beyefendi saf ayaklarına yatmayı bırakın lütfen. Akıllı olun!”

-...

“Durumu bildiğiniz halde bir defa daha anlatayım. Sevgili karım Nebahat bugün evde temizlik yapıyormuş. Son olarak da balkonu yıkamak için dışarı çıkmış. Bir ara pencerede sizinle göz göze gelmiş. Selam vermenizi beklerken, kin dolu bakmışsınız ona. Öfkeden yumruklarınızı sallamışsınız hatta. Karım çok korkmuş. Çok sıkılmış. İçeri kaçmış. Bir defa daha dışarı çıktığında perdeniz kapalıymış ama bizim camda yumurta izi duruyormuş. Pencereye yumurta atmaya utanmıyor musunuz?”

-Beyefendi, şimdi siz benim sizin pencerenize yumurta attığımı mı düşünüyorsunuz? Bu çok komik ve saçma!”

“Hem de tam karşıdan atılmış.”

-Sanırım beni boş yere suçladınız. Evlerin balkonlarında kumrular ve kargalar günlerdir yuva yapıyor. Hem de kombilerin üzerine. Herkes kargalar yuva yapmasın diye kutu yerleştirmiş kombilerin üstüne. Ben de on gün önce köyden dikenli nar dalı getirmiştım. Kargaların ilgisini çekmiş olmalı. Bu hafta balkona çıktığımda gözlerime inanamadım. Kargalar getirdiğim dikenli dallar arasına yuva yapmıştı. Ben de artık yumurta yapmışlardır diye yuvalarını bozmaya kıyamadım. Galiba kargalar sizin kombinin üzerine de yuva yapmış. Kargalar telaşlarından yuvalarından yumurta düşürmüş olmalı. Boş yere günahımı aldınız.”

“Günahınızı almak mı? Beyefendi bizim pencereye yumurta atmışsınız, diyorum. Siz hala kargalar diyorsunuz. Normal kuş yumurtası değil bahsettiğim, market yumurtası. Ya gerçeği itiraf edersiniz ya da size itiraf ettirmeyi bilirim. Adliyede tanıdıklarım var, sizi mahkemeye veririm bak! İşte son sözüm budur. İyi günler ”Caner Bey.”

Caner Bey, ne olduğunu anlamadan, tepesi kelleşmiş komşusunun ardından baktı. Ortada yanlış anlaşılma vardı. Durumu mutlaka izah etmeliydi. Komşusu gerçeği şu an anlayacak durumda değildi. Sandalyeye oturdu, daktilosu tam karşısındaydı. Bu olay güzel bir öykü konusu olabilirdi ama şu an bunları yazamayacak kadar moralsizdi.

Rüzgâr çıkmıştı. Mutfak perdeleri uçuşuyordu. Pencereyi kapatmak için yöneldiğinde gözleri karşı balkona takıldı. Balkonda kimse yoktu ve perdeler çekilmişti. Kargalar uçuşuyordu. Birden gözleri kendi balkonuna takıldı. İki karga balkonda unutulmuş yarı çürük elmayı gagalıyordu. O anda karakargalar komşusuyla arasını açtığı için komik göründü gözüne. Kendi kendine güldü. Pencereden ayrılırken, gözü limon fidanının tam altına takıldı. Yerde kırık bir kuş yumurtası duruyordu.

Salim NİZAM / Gönen

Foto: Aslı Biçen

HAİKULAR 1

*Bizde aşkın mevsimi yok
Yine de bahar başkadır
Dirilmeye çiçek çok*

Mücahit Aygören

HAİKULAR 3

*Hep yan yana bir sıcaklık
İçime içime çektiğim
Rüya içre rüyalarda*

Mücahit Aygören

Güzel sanatların en üstünü ve en zor olanı şiir sanatıdır/ Hegel

Şiir, büyük zekâların rüyalarıdır/ Lamartine

Şiir içimden geliyordu fakat korkuyordum utanıyordum.
Acaba birinin kızına, gelinine mi âşık oldu, derler diye...
Yazamıyordum, açığa çıkaramıyordum/ Âşık Veysel

Şiir; yitirdiklerimizin sesi, dileklerimizin bize gönderdiği açık bir davetiyedir/ Rainer Maria Rilke

Bilim, aklın şiiridir;
Şiir de yüreğin bilimidir.

Maksim Gorki

Yalnız şiir okuyarak, şiir yazılamayacağını anlatmak istedim
ona.../ Cemal Süreya

Şiir, insanlara bütün hayatı boyunca eşlik eden bir felsefedir.../
Andrey Tarkovski

Şiir; zekâ ülkelerinde, uzun ve üzücü yolculuklardan sonra
doğan şeydir/ Honore de Balzac

Zor olan şiirin hayatını yaşamaktır. Yazmak sonra gelir hep.

İlhan Berk

Şiiri kim öldürebilir ki... Kedi gibi yedi canlıdır o. Ona işkence
ederler, sokaklarda sürüklerler, üstüne tükürürler, alay ederler,
etrafını dört duvarla çeviriler, sürgüne yollarlar ama şiir bütün
bunları yaşar, tertemiz bir yüzle gülümseyerek yeniden ortaya
çıkar.../ Pablo Neruda

Bilirim kim dokunsa şiire, eline bir kıymık saplanacak.

Didem Madak

Şiir öyle ayrı bir dildir ki başka hiç bir dile çevrilemez, hatta
yazılmış görüldüğü dile bile.../ Jean Cocteau

Derleyen: Bülent Bulut

Resim: E. Jolin

ANNELİK MAKAMI

Kundaktaki bebeğin
masum çığlığıdır
yeryüzünün reddi

Huzurunu yitiren su
ömrünce arayacaktır
kendi denizinin kokusunu

Masalların kıyısından
dökülen ince ve sıcak ışık
ipek bir kundak olur

Zaman içinde zaman gibi
sevginin zırhı anlatır
aşkın derin boyutunu

Canından kopan cana hayran
ilâhilerin âhenginde
huşu içinde geçer yıllar

Yalnız annelerin anladığı
bebekçe bir dildir
gül tenlerden yükselen buęu

Ayfer YURDAKUL

BURSA 20.

KİTAP FUARI

29 NİSAN - 7 MAYIS 2023

KAR ÇUKURU

Anadolu’da her kasabanın bir delisi bir de velisi olur. Onlar ne deli ne de veli, üçten sekize kırk dokuz elliydiler. Cemal ve Sami! Biri kırk yıllık eğitimci diğeri kırk bir buçuk yıllık muhtardı. Cemal şişman ve tıknaz, Sami iri yarı ve uzun boynulu. Bu fiziki uyumsuzluğa rağmen ikisi kadar uyumlu başka bir dostluk göremezdiniz. Cemal’in karısı emekli hemşire ve Etna Yanardağı’nın ruhuna sahipti. Arasına patlayarak lav ve kül püskürürdü. Sami’nin karısı tropik yağmurluydu. Cemal ve Sami’nin yazları fındıklı ve tozlu, kışları Yirmi Beşin Meyhanesi’nde çok alkollü ve sarhoş geçerdi. İkilinin ününü ve yaptıklarını bilmeyen kasabalı sayılmazdı. Meyhanede başlayan akşam hayatı, çoğu gece bitmez, sabahleyin başka ilde uyandıkları rivayet edilirdi. Yaşadıklarını kurgu yapıp yazsanız yine de başarılı olamazdınız. Kasabanın sosyal ve psikolojik koşullarında hâli vakti yerinde olan bu iki yahşi yaşlı adamın adamlıkları beş beşlik, arkadaşlıkları dört dörtlüktü. Yardım etmedikleri ne bir kişi vardı ne de bir evcil hayvan. Yurt yaparlar, köy çocuklarına yemek verirler, yoksul çocukları giyindirirlerdi. Daha neler neler... Hangi sazda bir kopuk tel varsa o teli değiştirirler, türkü gibi hayat yaşarlardı. Her erkeğin bir kusuru vardı elbette. Sarhoşluğun felsefesini okumuş, kitabını yazmış adamlardı vesselam.

Tipi; kasabada sokaklarında yol kesiyor, buz çatlatan ayazı çatılarda ısıracak ten arıyordu. İşte böyle bir akşamda her ikisi de Yirmi Beş’in Meyhanesi’ne girdi. Giriş o giriş... İki güzel adamda da para bol ya! Ne zaman bir masaya ikisi otursa bir saat içinde masada en az on kişi bitiverirdi. Mezenin tadından girip damağından çıkılırdı. Rakının üzerine bira cilasası çekmek meyhanenin özgeçmişinde yazılıydı. Kafalar bulutsu renk aldığı ve atmosferin bütün katmanları kasabaya indiğinde onları kim tutabilirdi ki artık. Anıların birisi gider ikisi gelir, kahkaha frekansıyla cam frekansı eşleştiğinde bardaklar bile kırılırdı. Sonunda ayakta duramaz ve pisuara tutturamaz hale gelince bira egzersizini bitirerek sokağa çıktılar. Çıkış o çıkış...

Kasabının sokakları bembeyaz! Belediye kepçesi vızır vızır kar kürüyordu. Muhtar Sami çeyrek yaşındaki binek aracını nereye park ettiğini unuttu. Hatırlaması için önce kasabanın kendi ekseninde dönüşünün durması gerekiyordu. Park denemez tabi ki, olsa olsa yolun ortasında bırakmak arabayı... Kepçeyi görünce hatırladı. Otomobile doğru kısa, yamuk ve zikzak adımlarla yaklaştılar. Alkol seviyesini ayak izinden ölçmek mümkündü. Karı temizleyerek ön kapıyı zor bela açtılar. Cemal de arka kapıdan bindi. Hava soğuk, inadım inat diyen hurda yığını, marşa aldırmiyordu. Sarhoşa söz geçer mi? Sami anahtarı çevirdikçe çevirdi ve inadı kırılan zavallı motor delirerek çalıştı. Biraz patinaj, biraz meyhaneci iteklemesiyle buz pistine dönen yolda artistik ve platonik patinaj yaparak gözden kayboldular. Kayboluş o kayboluş...

Yön tayinini yıldızlara bakarak değil de bira kapağına bakarak yapınca oturdukları mahellenin – ki kasabadan uzak bir mahalleydi- yoluna yani kuzeye sapacakları yerde güneye saparak başka bir mahallenin yoluna girdiler. Kepçe, yolu yeni açmıştı. Bir iki kilometre gittiler, kepçenin manevra yaptığı tali ayırımdaki kar yığınının bodoslama daldılar. Ve öylece saplandılar. Sami “ Seni bırakır eve giderim Cemal” diyordu. Sonra karanlıkta yürüdüler. Yarı bellerine kadar karda son güçlerini tükettiler ve bir kar çukurunda yığılıp kaldılar. Nereye geldiklerini bilmiyorlardı. Köye yürüdüklerini varsayıyorlardı. Bu sırada az ilerdeki kocaman gürgen ağacının dallarında fırtına ısıklık çalıyordu. Bedenleri alkol aleviyle öyle yanıyordu ki çukurdaki karı yumuşatarak bedenlerini biraz daha derine saldılar.

Kasabada tipiden başka bir hareket yoktu. Aynı anlarda telefonla da birlikte bir dedikodu furyası kasabaya yayıldı. Bütün evlerin ışıkları bir bir yanmaya başladı. Gocuğunu, ceketini kapamıyarak kasabanın tek meydanına indi. Sami ve Cemal kayıptı! Yüzden fazla kasabalı dakikasında toplandı. Gerisi akın akın geliyordu. Durumdan jandarma komutanının haberi oldu. Bütün jandarmalarla meydana geldi. Beşer kişilik gruplar oluşturularak acilen aramaya çıkıldı. Ama ne arama! Kayıp iki adam jandarma komutanının has adamıydı ve meydanda bağırıyordu komutan: “İkisinin de dirisini ölüsünü hemen bulacaksınız, sakın bulmadan dönmeyin!” Gruplar ışık hızında yollara dağıldı. Bir grup da otomobilin saplandığı yöne doğru yürümeye başladı. Tipi tekerlek izlerini kapattığından otomobile dair bir işaret yoktu. Arama canhıraş sürüyordu.

Kar çukurunda soba bacası gibi nefeslenen iki kafadardan Sami üşümeye başladı. Yerinden kalktı ve “Cemal kalk gidelim” dedi. Kendinden geçmiş Cemal “Sami sen git” dedi. Ayıksı ve ayıksı kafayla yola çıkan Sami, kaykık adımlarla geldikleri yöne geri dönerken, o yolda arama yapan kasabalılarla karşılaştı. Ohh be! Ne olduğunu sormaya gerek yoktu. Her zamanki, âşinâlık. Sonra ukurdaki Cemal’i alarak acil adımlarla kasabanın sağık ocağına getirdiler. Yarı donma belirtisiyle masajlar, ovalamalar... Kafaları halen üç pilottu. Kasaba milleti derin bir soluk aldı. Alkol şişede durduğu gibi değil damarda durduğu gibi duruyordu hâlâ. Her ikisini de kendilerine getirerek o gecenin sonunda, sen sağı ben selâmet evlerine bıraktılar. Bundan ötesi, Etna Mabudesi ile Tropik Orman Büyücüsü’nün insafına kalmıştı artık.

Berbat hallerden bile gülümseme çıkaran adamlardı. İki gün sonra yine kar yine tipi. İyi saatte olsunlar bulutları kasabaya yaklaşıyordu. Saçaklardan aziz buzlar sarkıyordu. Alkol duvarını bu kez uzun atladılar. Kahkahalar... Kahkahalar... Masada her kesin konuşup kimsenin dinlemediğı bir anda birdenbire o geceye dönen Muhtar Sami, kar çukurunda geçirdikleri dakikaları ballandıra ballandıra anlatmaya başladı. Sessizlik komutu vermişti. Susulacak! Sus! Kadehler elde, fırtlar dilin altında kaldı. Yutkunmak artık yasaktı. Tütsülü meyhanenin rindâne bira cemaati şimdi çok dikkatli onu dinliyordu.

-Ben gidiyorum Cemal dediğıimde ne dedi biliyor musunuz?

-Ne dedi... Ne dedi?

-Ne dedi biliyor musunuz?

-Sami amca Ne dedi ya?

-Dedi ki; giderken kapıyı çekmeyi unutma, rüzgâr sert esiyor!

Sonra sözler bitti. Naralar patladı. Bir gece biterken, hayat ve iki güzel adam için kadehler bir daha şerefine kalktı. (Alkol sağılağı zararlıdır)

H.İhsan Sönmez

Foto: Gülgün Çankaya

GÖĞSÜNE YAKIN TUT SICAKLIĞIMI

Göz izini düşürdüğün yaz divanı
seni soruyor gece gündüz
uzun boylu hüznülere

Kalbinden düşürme beni
çiçeğine sordum adını,
hanımeli parmaklarından
uç verdi renkahenk bir sarmaşık

Delice akan baharın içinde
birbirine yakın iki suyuz,
aşkın kaynağından usulca
derinine dalalım sonsuzun
göğsüne yakın tut sıcaklığımı

Soluğundan havalanan kuşlar
gökkubbeyi seriyorlar önüme
bir kentten diğerine çoğalıyoruz,
odaları bizde kalsın bu akışın
gözlerin bende olduğu sürece
ananlar olacak inan adlarımızı

Aysel KARAATLI

Foto:

Aslı Biçen

Tiyatro ve Köksal Engür

Tiyatro, çoğu insanın rol yaptığı, hayatta gerçek olabilme, gerçeği olduğu gibi dürüstçe yansıtabilme, böylece bütün "meli, malı" ları kaldırıp kendini tekrar bulabilme ve "kendin" olarak anda var olabilme sanatı. İçinde müzik, dans, resim, heykel, edebiyat ve nicelerini birleştiren bir dünya. Hayat gerçeğe karşı, gerçek hayatın yanında. Kaleminden çıkan, kâğıtla hayat bulan kahramanların samimiyetini bulduğu yer.

Geçmiş geleceğe kuran; edebiyatı, müziği, dansı, insanı sahnede ören amfi tiyatrolar. Efes, Priene, Milet, Aspendos, Pergamon ve niceleri. Her ziyarette, sıkıştırılmış sözde modern şehir hayatından bir kaçış. Doğanın insanın ilk sevdiği yer olduğunu hatırlatırcasına. Ve ören yerleri yakınlarında yaşayan pek çok çocuk için de bir oyun parkı. Çoğu çocuk sadece sokaklarda, parklarda oynarken, amfi tiyatrolarda oyunlar sergilemeye çalışan şanslı çocuklar. O çocukların hayal dünyasına renk katan ve tiyatro kapısını açan birbirinden kıymetli tiyatrocular, oyuncular...

Bugün bu değerlerden birini kaybettik. "Keşanlı Ali Destanı", "Güneşte Yürümek", "Uzakta Piyano Sesleri" ve pek çok oyunda oynayan ve Susam Sokağı'ndaki Būdū'ye ses verip çocukluğumuza adını kazıyan Köksal Engür'ü. İyiliğine asla teşekkür beklemeyen ve gün batımlarında sessizce kaybolan Red Kit'e (Lucky Luke) ses veren Köksal Engür... Robert De Niro, Al Pacino, Dustin Hoffman, Robin Williams onla ses buldu dilimize. Sünger Bob'daki Squidward da onunla seslendi bize. "Leyla ve Mecnun" ile milyonların gönlüne taht kuran Köksal Engür... 2 Kez Afife Jale ödüllerinde en iyi oyuncu olan, "Korkuyorum Anne" filmindeki rolüyle Ankara Uluslararası Film Festivali'nden ödülle dönen Köksal Engür. Anısına saygı, sevgi, minnet ve özlemle...

Sanat, insanı ölümsüz kılıyor. Kıymeti, bu elle tutulmayan değeri sanırım. Tiyatro sanatına gönül veren, sahnelerin o yorucu tozunu emekleri ile güzelleştiren tüm sanatçılarımıza binlerce kez teşekkür ve minnet ile... Sahneler hiç kapanmasın!

Özlem Çallı

Köksal Engür'ün Rol Aldığı Dizi ve Filmlerden Bazıları

Keşanlı Ali Destanı, Vizontele, Karanlıkta Koşanlar, Zerda, Sağır Oda, Dudaktan Kalbe, Güneşin Oğlu, Kurtlar Vadisi Gladio, Deli Saraylı, Celal Tan ve Ailesinin Aşırı Acıklı Hikâyesi, Leyla ile Mecnun, Ben de Özledim, Beş Kardeş, Oflu Hoca'nın Şifresi 2, Şahane Damat, Ver Elini Aşk, Kırmızı Oda...

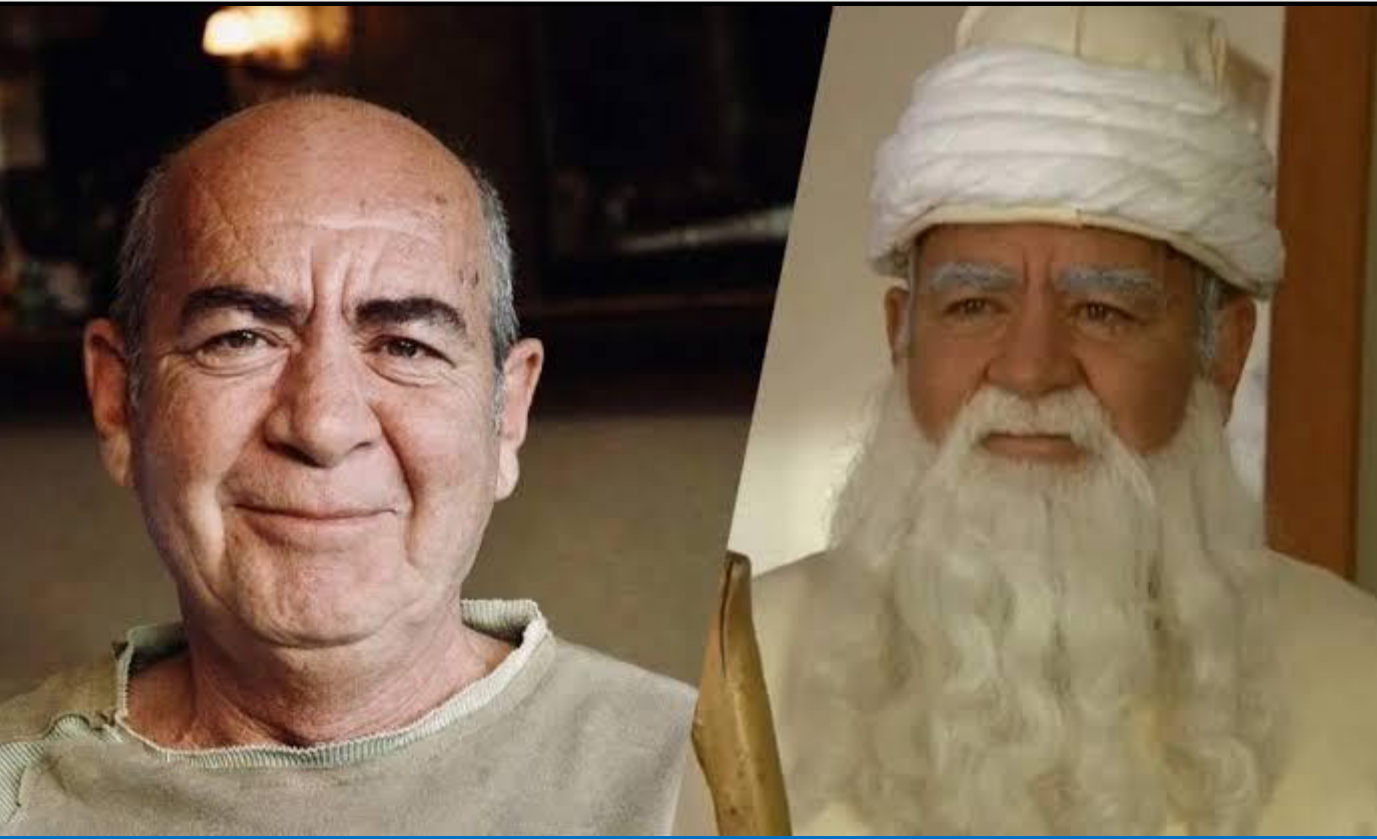
Rol Aldığı Tiyatro Oyunları

Çürük Elma, Keşanlı Ali Destanı, Midas'ın Kulakları(Güngör Dilmen), Olacak O Kadar, Pir Sultan Abdal, Yağmurcu, Yusuf ile Menofis(Nazım Hikmet), Uzakta Piyano Sesleri, Fehim Paşa Konağı(Turgut Özakman), Lourcine Sokağı Cinayeti, Allahaismarladık Cumhuriyet (Selim İleri), Martı(Çehov), Alacaklılar, Molly Sweeney, Sevmek(Bilge Karasu), Bay Kneep, Tek Kişilik Şehir(Behiç Ak), Ne Kadınlar Sevdim (Attila İlhan), Ördek Muhabbetleri, Kumarbazın Seçimi, Kuzey Işığı, Bayrak, İstanbul'da Bir Dava(Kafka), Festen "Kutlama", Altın Ejderha

Foto: Hürriyet

Foto: Çanakkale Basın

Alsancak'ta Bir Akşam

Odanda tüten vanilya kokusu
Kış geceleri gezdiğimiz
Loş dükkânlar gibi
Kızgın camekânlar üzerdi seni
Hatırlıyorum,
Düşerdi içine sokakların acı hali

Heykelin arkasında kalan gecekondu mahallerinden
Bir dilencinin eli değerdi eline
Tüm gece konuşurduk geçmiş şeyleri
Eskirdi insanlar biz konuşmaya başladıkça
Ben denizi dinlerdim kaçardım sokaklardan
Sen sokakları dinlerdin kaçardın sonsuzluktan

Her gece düşen
Uyuklayan gözlerin ne kadar masumdu
Biliyorum tanırırsın dünyayı
Ama bir o kadar da sevmezsın
Senin gözlerinden doğsaydı keşke dünya
Toprak gözlerinden düşerdi dillere
Bir yaratılış hikâyesi
Onur Belli

TAÇ UTANGAÇLIĞI

Kokunda bir şeyler var bana kırık kırık nefesler aldırır
Neferleri kırdırır bir şeyler.

İçimde güller solutan güllere kokunu soldurup mayhoş eden bir şeyler
Tarif edemediğim gözlerinin arkasında saklı binlerce ırmak
Savrulmuş bir pelerin yüzünden gelen kokuyu unutmam, unutamam!

Uzun kulaklı köpek, tavşan ve gözlerindeki damarlar
Bir de ses kesen tüfek, unutamam!

Bu duygular aklıma heyelanlar, heyecanlar oluştururken
Karşımda buzdan kadınlar, sessiz evler
Ve en çok da acımtırak bakışlar
Umut kırıklığının ustası olanlar ve yalnızlığımdan vuran nar sahipleri
Yalnızlığımdan, yalnızlık, yalnız, ya!
Ve dağ olamadığımdan!
Unutamam.

Yüzün, aynanın öteki yüzüdür.
Saklı ve gizemli keskin kokunun ardında
Belki de Kafdağı'nda,
Lütfen yalnızlığıma elimden alma!
Toprak kokusunu sevmem öpücüğün olmadan.

Muhammet Çelik

25. İZMİR KİTAP FUARI/GÜNNUR BERBER

300'e yakın yayınevi ve sivil toplum kuruluşunun katılımıyla gerçekleşen 25. İzmir Kitap Fuarı; söyleşi, atölye çalışmaları ve çocuk etkinliklerinden oluşan 150'ye yakın kültür etkinliğine ev sahipliği yaptı.

Pandemi, sel, deprem gibi ülkemizi derinden etkileyen on binlerce canımızı kaybettiğimiz 3 senelik acı bir aradan sonra okurlar; ruhlarının yaralarını en iyi bilen, gören ve onlara bu süreçte merhem olan birçok yazar, şair ve bilim insanını büyük bir hasretle kucakladı.

Yeni fuar alanının Gaziemir'de olması ve ulaşımın aktarmalı olması ufak tefek sitelere yol açsa da bu özlemi dindirmek için Fizan'a bile gidileceği aşikârdı.

Bir de bu sene onur konuğu ünlü şair Veysel Çolak olunca şiir kokusuna kim karşı koyabilirdi ki;

“Geçersiz bir yolculuk seninki

dönüp arkana bakıyorsun.

Kıyıların çoğalıyor ama darsın kendine

bir imgenin borcusun

avucunda bir kan damlası.

Anlat bunu bir insanın hiç yaşamadığına...”

Elbet o eşsiz satırlar, mısralar kadar yaklaşan seçim nabzının da tutulduğu yer oldu fuar alanı. Bir köşede herkes ülke için en iyi olacak yolu savundu kendince.

Yeterince siyasetin içine çekilmeye çalışıldığım için bu sefer uzak durup edebiyat ile ruhumun açlığını giderme peşine düştüm. Tam bu sıra bir yazar hanımefendi Yudum Mingan ile göz göze geldik. Birbirimizi hiç tanımamamıza rağmen yılların tanışı gibi sohbet ettik ve benim için bir kitabını imzaladı.

Az ileride Türkiye Yazarlar Sendikası standında değerli Seval Arslan, Tuğçe Yerdelen gibi yazar arkadaşlarımı görünce bir bayram havası esti ki sormayın; kekler, çaylar, imzalar, fotoğraflar havada uçtu. Kitaplarını hediye etmek isteseler de en azından bir tanesinin ücretini ödedim, bu değerli kitaplardan para kazanmaları bir yana geliri giderini karşılamalıydı. Matbaa fiyatları malumunuz.

Askıda kitap projesi de vardı fuarda. Depremzedeler için toplanan kitapların iyileştirici gücü bir nebze de olsa yüzlerde bir gülümsemeye neden olmuştur umarım.

İlerledikçe kalabalık azaldı ve fark ettim ki hemen tüm büyük yayınevleri fuar girişinde yer almış. Dengeli bir yayınevi dağılımı bu trafik akışını rahatlatılabildi oysa.

Sözcüklerin başını döndüren şair/yazar Barış Erdoğan'ı görünce bu düşüncelerden sıyrıldım. Barış hoca edebiyat dünyasının tartışılmaz isimlerinden. Benim de en sevdiğim hocalarımdan, ama başı epey kalabalık olunca fazla meşgul etmeden ilerledim.

Daha önce sosyal medya üzerinden tanıştığım Yazarevi'nin kurucusu Can Gazalcı Bey'i görünce depremde yitirdiğimiz Yazarevi yazarlarından Türkhan Has Bozkurt Hanım için taziye dileklerinde bulundum. Hayatın bir gün son bulmasına karşın yazının sonsuzluğu ne kutlu. Türkhan hoca, kitaplarda ve gönüllerde yaşamaya devam edecek.

Diğer hole geçtiğimde kenarları bantlarla çevrilmiş, bir piton yılanı gibi dörde beşe kıvrılmış sonu görünmeyen sıranın başında kim olduğunu epey merak etmişim ki canımız, hocamız İlber Ortaylı olduğunu gördüm.

Kuyruğun olmadığı taraftaki bandın kenarına yaklaşıp bir selfie yakalama derdindeyken beni fark edip güldü. "Hocam" dedim "Kitaplarımı imzalatmak isterdim, ama çok sıra var" içten samimi bir kahkaha atıp "güle güle, güle güle" derken göz gamzeleriyle uğurladı beni, bu anı ölümsüzleştirmek için videoya çekmeyi de ihmal etmedim tabi.

Artık gitme vakti. Bir sevgiliden ayrılır gibi hüznü fakat yaşanan o güzel anların tesellisiyle asansörün önüne geldiğimde değerli şairler Ahmet Telli ve Tuğrul Keskin'le de tanışınca epey şanslı olduğumu hissettim.

Fuarın bitimine bir saat kalmasına rağmen hâlâ daha park yeri bulamadığı için bir başka aracın çıkmasını bekleyen araçlar olduğunu görünce fuarın dokuz gün değil bir ay sürse aynı coşkuyla devam edeceğini anladım. Ne okurların ne yazarların ayrılmaya niyeti yoktu.

Fuardan çıkarken beni karşılayan güneşe şu dizeleri döktü dilime;

*İşte:
şu güneşten
düşen
ateşte
milyonlarla kırmızı yürek yanıyor!
Sen de çıkar
göğsünün kafesinden yüreğini;
şu güneşten
düşen
ateşe fırlat;
yüreğini yüreklerimizin yanına at!*

Nazım Hikmet

Dostlukla...

Foto: Artful Living

Foto: M¼cahit Ayg¼ren/G¼lyazı

Katılım oranı yüksek, hile Ő¼phesi bulaŐmayan; kaostan, kargaŐadan, aksaklıktan, kışkırtmadan, çatıŐmadan, zul¼mden uzak; sonuçlarının¼lkemize ve d¼nyaya fayda getireceği bir seçim diliyoruz.

Cumhuriyetimizin Y¼z¼nc¼ Yılı'na ve her yılına bu yakıŐır. Oyumuza ve haklarımıza sahip çıkalım.

Dergimizi beğendiyseniz; dostlarınız, arkadaşlarınız, edebiyatseverler ile paylaŐınız...Yeni sayılarda g¼r¼Őmek dileğiyle, esenlikle...